

CAMPINIA

driemaandelijks uitgave van het
Streekarchief
Regio Eindhoven

26e jaargang, nr. 101

april 1996

*** 75 jaar Veldhoven

1921/1996 ***

IV. HET VERZET EN DE BINNENLANDSE STRIJDKRACHTEN IN VELDHOVEN BIJ DE BEVRIJDING SEPTEMBER 1944

door prof.ir. A.J.Pekelharing

VOORAF

Het is verheugend, dat naar aanleiding van mijn publikatie over de gebeurtenissen tijdens de bevrijdingsdagen rond 18 september 1944 te Veldhoven, een reactie werd gegeven. (Publikatie: *Veldhoven 50 jaar vrij, 18 september 1944/1994*; uitgave: Stichting Historisch Erfgoed Veldhoven, deel 6 in de reeks Cultuurhistorische Verkenningen in de gemeente Veldhoven.) Vooral over het georganiseerd verzet, speciaal over de rol van de lokale groepen van de Partisanen-Actie Nederland (PAN), is weinig opgeschreven en bewaard gebleven. Des te verheugender is de beschrijving die ik ontving van een voormalig lid van deze verzetsgroep. De heer A.J. Pekelharing was tweede commandant van de afdeling Zeelst van de PAN Veldhoven. Hij heeft onlangs zijn herinneringen in de vorm van dagboeknotities opgeschreven. Na overleg gaf de heer Pekelharing alle medewerking aan het doen publiceren van zijn herinneringen in CAMPINIA. Het gedeelte dat interessant is voor Veldhoven, wordt, in twee afleveringen, integraal gepubliceerd.

Jacq. Bijnen, Stichting Historisch Erfgoed Veldhoven

Het originele [artikel](#) en het [vervolg](#).

HET VERZET EN DE BINNENLANDSE STRIJDKRACHTEN IN VELDHOVEN BIJ DE BEVRIJDING SEPTEMBER 1944 door prof.ir. A.J. Pekelharing

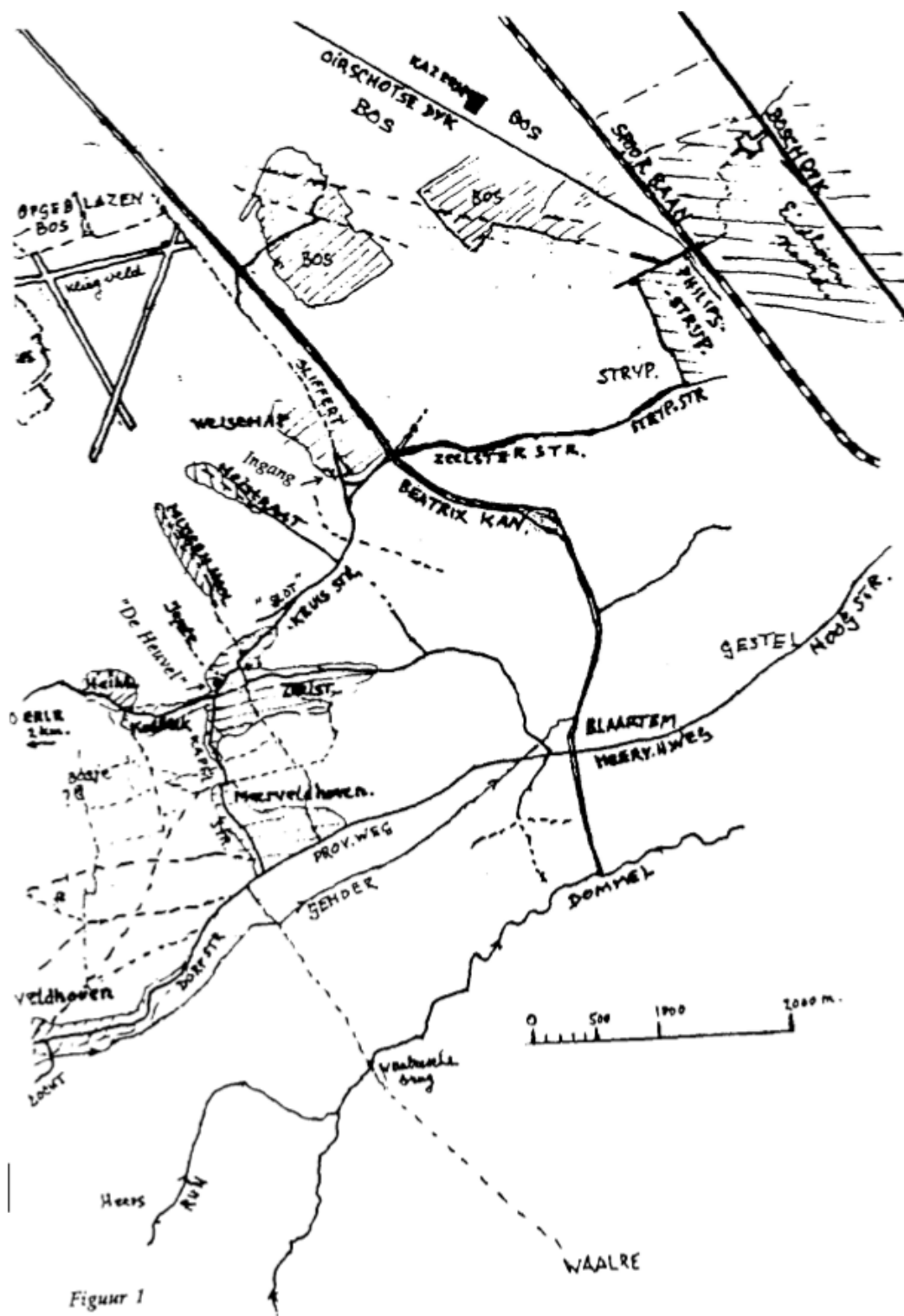
Ter inleiding

Voor een goed begrip is het nodig, dat de lezer zich verplaatst in de toestand van 1944, waarin Zeelst en Meerveldhoven een dunne, nog wijd verspreide bebouwing hadden. Deze bebouwing was bijna aan elkaar gegroeid langs de Kapelstraat en Broekweg. De andere kerkdorpen Oerle en Veldhoven waren nog kleine, losse dorpjes, die ver van elkaar in de velden en weiden lagen. Ze waren onderling met verharde wegen verbonden, maar bijna alle andere wegen, ook die in de dorpskernen, waren nog zandwegen. Voor wie in de huidige, bijna stedelijke structuur is opgegroeid, is dat moeilijk voorstelbaar. Ondanks een begin van import was de sociale structuur van de dorpsgemeenschappen nog echt gesloten, maar wel gastvrij. Bestuurlijk vormden zij wel één gemeente, maar verder hadden zij niets met elkaar te maken. En een Eindhovenaar bijvoorbeeld was en bleef een vreemdeling, waarmee een net meisje zich niet hoorde te bemoeien. Verder moet men alle snelwegen en veel van de huidige grote doorgaande wegen uit het land wegdenken. Zo was de Heerbaan - Noord-Brabantbaan er niet; de verbinding Zeelst - Eindhoven was Kruisstraat - Zeelsterstraat en Veldhoven Eindhoven ging langs de Dorpstraat - Provincialeweg - Hoogstraat, wat nu allemaal smalle secundaire achteraf-straatjes zijn. (Zie het kaartje (fig. 1), dat getekend is aan de hand van de kaart van 1943, die de geallieerde troepen gebruikten. Aangezien er tussen 1941 en 1946 niets veranderd is, geeft deze kaart der toestand van 1944 goed weer.)

In het voorjaar van 1944 vroeg drs. Jan ten Dijck mij, of ik hem, als commandant van de Zeelster afdeling van de Partizanen Actie Nederland (PAN), terzijde wilde staan als tweede man, wanneer het zover was. Jan ten Dijck was directie-secretaris van de Duc George Sigarenfabriek en woonde op De Heuvel te Zeelst. Ikzelf woonde op de Kruisstraat. Zo ver hij wist waren wij de enige reserve-officieren in het dorp. Hij kreeg zo nu en dan wat aanwijzingen van 'Peter-Zuid' uit Eindhoven, maar veel stelde dat niet voor.

De Heuvel was een langgerekt driehoekig pleintje, dat het hart van het dorp vormde. In het midden stond de 'kiosk', een ronde verhoogde muziektent, waar 's zomers de harmonie speelde.

Op dit pleintje was ook het winkeltje van Janet Bazelmans, de vrouw van de bakker, waar de vrouwen 's morgens het nieuws bespraken en het café Scheepers, waar 's avonds en in het weekend de mannen hetzelfde deden. Ten Dijck was Limburger, in 1940 reserve-officier van de infanterie. Ik was in 1940 als aanstaand ingenieur (dus nog student in Delft) gemobiliseerd bij de speciale dienst van de artillerie en tewerk gesteld in een fabriek van Philips in Dordrecht, waar pantserafweergeschut gemaakt werd. In de meidagen nam ik actief deel aan de oorlog en werd te velde tot reserve-2e luitenant benoemd door de garnizoenscommandant van het afgesneden Dordrecht; mijn actieve rol eindigde toen Dordrecht door ons werd ontruimd in de nacht van 13 op 14 mei. In juni kwam ik terug in Delft en sloot mij aan bij de Ordedienst (O.D.),

een verzetsgroep, die in Zuid-Holland echter in 1941 werd opgerold. Daarbij wist ik, praktisch als enige te ontsnappen; ik dook onder bij Philips in Eindhoven. In Zeelst vonden mijn vrouw en ik een paar kamers bij het echtpaar Brouwer op de Kruisstraat. De Kruisstraat verbond Zeelst met Eindhoven en was slordig bebouwd met oude, kleine boerderijtjes, afgewisseld met vrij nieuwe vrijstaande of in kleine rijtjes gebouwde eengezinswoningen. Deze bebouwing werd afgewisseld met akkers. Naast ons woonde de vroegere veldwachter De Jong, toen bij de rijkspolitie. Hoewel hij in Zeelst een vreemdeling was en bleef, kende hij toch veel mensen en was een goede vraagbaak. Ik geloof, dat hij omstreeks 18 september werd geschorst of overgeplaatst - ik heb hem niet meer teruggezien.

Vrijdag 15 september

Op vrijdag 15 september besprak ik de militaire situatie met Ten Dijck. Als we de Duitse en Engelse radioberichten naast elkaar legden, dachten we dat de geallieerden na een ongelooflijk snelle opmars door België, nu rust hielden voor het Kempens Kanaal (Schelde-Maaskanaal), vlak ten zuiden van de Nederlandse grens. Vermoedelijk hadden ze één of enkele bruggen en bruggenhoofden, waarschijnlijk ook een bij Neerpelt in de weg van Hechtel naar Valkenswaard en Eindhoven. We besloten, dat ik de volgende dag zou proberen contact met de Engelsen in dat bruggenhoofd te krijgen om hen te informeren over de situatie en te vragen wat wij konden doen. Omdat ik die buurt niet kende, vroeg ik De Jong om een goede gids te noemen. Hij raadde mij aan om de kapper uit Veldhoven, Wim van Gerven, te vragen: " dat is de beste smokkelaar van die streek geweest; ik heb menige nacht met hem in de hei gelegen, maar ik heb hem nooit op heterdaad kunnen betrappen", zo zei hij een beetje spijtig. Wim was direct bereid om mee te gaan; later bleek, dat hij ook bij de P.A.N was.

Zaterdag 16 september

Op zaterdag 16 september fietsten we via Luyksgestel naar de grens en stalden onze fietsen ergens. Toen ging het van boerderij tot boerderij verder. Van Gerven hing een verhaal op, dat ik uit Amsterdam kwam en op zoek was naar tabak. Al gauw spraken we boeren die de vorige dag, ongehinderd door Duitsers, bij de Engelsen waren geweest; ze rookten Engelse sigaretten en hadden chocolade meegebracht. Als de Engelsen nog op dezelfde plek zaten, moesten wij nog ongeveer 700 meter zandweg volgen, die tussen de akkers door liep. Wij op weg, over een minuut of tien moesten we de eerste Engelsen ontmoeten. Op dat moment echter fietsten tientallen Duitsers ons achterop, sloten even verder de weg af en begonnen zich in te graven. Ze stuurden ons onverbiddeijk terug. Op de weg terug kwamen nog meer Duitsers ons tegemoet. Links en rechts van ons gebeurde hetzelfde. In de buurt van Luyksgestel wemelde het van Duitsers en materieel. Met zorg wachtten wij een rustig moment af om ongezien onze fietsen tevoorschijn te halen. Spoorwegs reden we daarop in noordelijke richting langs een grintweg, ik denk de weg Weebosch - Hapert. Op de helling naar boven lag rechts van ons een dicht bos, waarin we duidelijk Duitse commando's hoorden, die eindigden met "Feuer!". Daarop klonk een salvo van 3 of 4 zware schoten, waarna weer nieuwe commando's volgden. Terwijl wij ijlings verder reden, volgden meer salvo's van de batterij. Uit het tempo maakte ik op, dat het vrij zwaar geschut was; het laden kostte nogal wat tijd. Bovenop een heuvel stond rechts, in jong bos, een hoge brandtoren, die onbemand was. Toen we hijgend boven kwamen, hadden we een prachtig uitzicht in de vallende avond. We zagen de weg Neerpelt - Valkenswaard liggen, waarover enkele tanks en andere voertuigen zich van rechts naar links bewogen. Uit het bos, dat tussen ons en de weg lag, klonk telkens weer een salvo, gevolgd door inslagen bij de bewegende voertuigen.

Soms verdween een tank in een wolk van rook en stof, soms reed hij door, soms bleef hij staan. We verbaasden ons, dat er geen geallieerde artillerie in actie kwam of luchtaanvallen uitgevoerd werden tegen de batterij. Als het laatste zou gebeuren, zouden de twee waarnemers op de uitkijktoren wel eens tot hun doelen kunnen behoren; we klommen dus snel de trappen af en fietsten zo hard mogelijk verder, met een sombere kijk op het verloop van de strijd in de middag en avond van de 16e september. Later werd ons duidelijk, dat de Engelsen aan de vooravond van de grote uitbraak stiekem (tegen Montgomery's bevelen in) hun bruggenhoofd wat meer ruimte wilden geven, om ook wat meer materieel over de smalle brug te hebben, voordat de volgende dag omstreeks 12 uur de opmars richting Arnhem zou beginnen. Eerder mocht niet, om de Duitsers niet te alarmeren vóórdát de luchtlandingstroepen geland waren. De plaatselijke commandant kon natuurlijk geen steun vragen van artillerie of luchtmacht, omdat hij tegen de bevelen in handelde. Ons werd later duidelijk, dat we het grote zwakke punt van Montgomery's plan "Market Garden" hadden gezien, namelijk dat de 'corridor' naar Arnhem overal begon als één weg, waarover men in volle vaart voorwaarts moest stormen en die pas later verbreed zou worden. Daarbij ging hij uit van verkenningen, die lieten zien dat heel Brabant door de chaotische terugtocht van de Duitsers tot een bijna leeg gebied was geworden. Dat het 15e Duitse leger zich in geforceerde marsen vanuit West-België, Zeeuws-Vlaanderen en Beveland, via Tilburg naar de zuidgrens van Noord-Brabant begaf, gebeurde niet onopgemerkt (wij hadden de aankomst bij Luyksgestel ervaren), want ze kregen heel wat luchtaanvallen te verduren. Dit slechte nieuws drong niet tot Montgomery door, of hij wilde het niet horen. Ook niet dat de eb richting Heimat was vervangen door een vloed van nieuwe troepen uit Duitsland naar het westen. Tientallen treinen brachten hen naar Venlo en andere plaatsen, vanwaar ze verder reden op eigen kracht. Zonder door de Duitsers te zijn opgemerkt, kwamen Wim van Gerven en ik in Veldhoven en Zeelst terug. Ik meldde Ten Dijck hoe onze missie op het nippertje was mislukt en ging doodmoe naar bed.

Jim en Joe

Alvorens mijn dagboek te vervolgen, moet ik eerst even iets vertellen over enkele personen, die daarin voorkomen en wat zich tussen hen afspeelde in juli en augustus 1945.

André Schats, zoon uit het grote gezin van de slagerij in het centrum van Veldhoven (het destijds kleine dorp Veldhoven!) was betrokken bij vele vormen van verzet en was altijd daar, waar iets gebeurde. In Veldhoven werd hij Dré genoemd. Hij fietste in juli toevallig net daar waar een bommenwerper in moeilijkheden raakte; hij zag twee van de bemanningsleden springen met hun parachute, landen en in een bosje verdwijnen. Hij ging er heen en float "it's a long way to Tipperary". Twee Canadezen kwamen te voorschijn. André sprak geen woord Engels, behalve "Hallo!", maar wist hen met gebaren duidelijk te maken, dat ze onzichtbaar en stil moesten blijven en dat hij 's avonds terug zou komen.

Tot begin juni werden geallieerde vliegers altijd tijdelijk opgevangen en zo gauw mogelijk via België, Frankrijk en Spanje, naar Engeland teruggebracht. Deze hoogst riskante "pilotenlijn" (omdat in het begin op Engels verzoek de piloten voorrang kregen, wegens het tekort daaraan) was direct na de invasie op het continent geheel gedesorgeriseerd. Aangezien de geallieerden in Normandië van 6 juni tot begin augustus min of meer opgesloten zaten, was in juli de kans groot, dat wie deze Canadezen opnam, er nog lang mee opgescheept zou zitten.

André ging naar mevrouw (Willy) ten Dijck in Zeelst en beloofde vlees te brengen voor de vier Ten Dijcken en de twee Canadezen, als zij ze opnam. Willy was een vrolijke,

kleine, iets gezette, maar energieke, royale en moedige vrouw, in schrille tegenstelling tot haar lange, magere, ietwat zuur aandoende, zuinige man. Zij was met een natte vinger te lijmen voor dit avontuur, mits André haar hielp en zou zorgen, dat haar man, de twee kinderen en het dienstmeisje nooit zouden merken, dat zij op hun grote betimmerde vliering met vlizotrap, eigenlijk een grote zolder met één dakraampje, twee Canadezen verborg. André keek bedenkelijk: "de kinderen waren klein genoeg, het dienstmeisje dom genoeg om, om de tuin te leiden. Maar Jan was een probleem". Maar Willy was onverbiddelijk: "Jan raakt in paniek als er razzia's zijn; hij is toch al bang dat hij als reserve-officier opgepakt wordt. Nee, onder geen voorwaarde mag Jan het weten. Op zolder komt hij nooit". En zo werd besloten: 's avonds werd Jan op een boodschap uitgestuurd en de Canadezen verdwenen op zolder. Zij kregen opdracht zich doodstil te houden tot Willy ze de volgende ochtend kwam vertellen, dat Jan naar zijn werk was vertrokken. Aan mij vroeg ze een alarmzoemertje aan te leggen. Eén maal zoemen betekende: doodstil zijn, er is bezoek; twee maal: maak je gereed voor evacuatie; drie maal: ga de trap af, ga naar het balkon aan de achterkant, stap op de muur, spring in de tuin, verdwijnt door de achteruitgang in een hoog roggeveld en blijf daar liggen tot je gehaald wordt. De stap op de muur tussen twee ruimten was het enige moment, dat ze gezien zouden kunnen worden door de Duitse wacht op de kerktoren, die ca. 100 meter van het huis van Ten Dijk verwijderd was. Soms, en speciaal bij razzia's, stond daar een wacht op. Toen het bijna donker was werd alles één keer geoefend en het ging prachtig. Het alarm heeft maar één keer echt dienst gedaan, toen de Duitsers huis-aan-huis huiszoeking hielden.

Toen drie Duitsers bij Ten Dijk aanbelden, werd hen gezegd, dat de deur op het nachtslot zat en de sleutels gehaald zouden worden; ondertussen werd er drie maal gezoemd. Dit gaf Jim en Joe genoeg tijd om het roggeveld in te duiken. Net toen de sleutels gevonden waren, ging het luchtalarm. De Duitsers renden weg en kwamen niet meer terug.

Alleen Willy en ik wisten waar het onzichtbare contact bij de voordeur zat voor het alarm, maar Willy durfde nu niet meer van huis. Daarom werd mijn vrouw in het complot betrokken; dan kon zij Willy aflossen, als ze ergens heen moest, zogenaamd om "op de kinderen te passen".

Als het eten bijna gaar was stuurde Willy het dienstmeisje naar een winkel om een paar doosjes lucifers of een bus Vim te kopen (verder was er toen vrijwel niets zonder bonnen te koop). Als het meisje terug kwam was een derde van het eten naar zolder gebracht en de pannen bijgevuld met water.

Ik liet bij Philips een klein radiootje maken, zodat ze de BBC konden volgen met twee koptelefoons.

Deze vermakelijke toestand heeft ongeveer twee maanden geduurd. Om de beurt lagen Jim (navigator) en Joe (rear-gunner) in de kleine zonneplek onder het dakraampje en schoven mee. Hoewel ze zich stierlijk verveelden kregen ze nooit ruzie.

Het hele verhaal zou een roman kunnen vullen, maar het doet verder niet terzake. Begin september begrepen de Canadezen, dat het ogenblik van hun bevrijding niet lang meer op zich kon laten wachten.

ZONDAG 17 SEPTEMBER Luchtalarm!

Zondag 17 september was ik vrij vroeg op. Het bruggenhoofd was immers in beweging, dus er kon van alles gebeuren. Het luchtalarm klonk! Het grote vliegveld Welschap, waarvan het midden ongeveer 2500 meter van de Kruisstraat lag, werd zwaar gebombardeerd. Wij zaten in onze schuilkelder; dat was een sleuf in de grond, afgedekt met balken, planken en een berg zand daarop. We kregen zand in ons haar, zo schudde alles. Toen het ophield klom ik eruit en ging op inspectie als 'blokhoofd'

van de Luchtbescherming. Ik had me daarbij aangemeld om bij alarm en in spertijd, wanneer niemand buiten mocht zijn, erop uit te kunnen. Omdat uit de hele buurt rondom de Kruisstraat zich niemand had gemeld, vroeg de gemeente mij om blokhoofd Kruisstraat te worden. Toen ik uit de schuilkelder kwam zag ik rook voorbij het dorp Zeelst; bij ons was alles veilig. Ik fietste in die richting door het dorp heen naar Kobbeek-Heike-richting Oerle.

Nog voor Kobbeek graasde een koe op 3 ½ poot bij een glad rond diep gat, waarvan ik het eind niet kon zien. Een bom van ongeveer 30 cm doorsnee was hierin verdwenen, schuin in de richting van het vliegveld, zonder te ontploffen: te vroeg of in hoge nood afgeworpen. Anders kwamen de Duitsers bij zo iets direct kijken, maar nu kwam er niemand, ook niet bij het zwaar getroffen Kobbeek en Heike, waar vele doden en gewonden waren en waar ik mij nog uren nuttig zou kunnen maken. Dit was echter mijn buurt niet; ik had andere dingen te doen, al wist ik nog niet wat. Ik reed dus terug, maar wel met een enigszins slecht geweten, als ik dacht aan wat ik gezien had; dat ik wegging van een plaats waar nog veel hulp nodig was. Ik dacht: "Dit is iets voor hulpverleners, ik heb dadelijk een militaire taak. De dag is nog maar net begonnen wat zal er verder nog gebeuren?"

Het antwoord kwam prompt: een zwaar gebrom van vliegtuigen zwol aan. Ik dacht: "Dat wordt een zwaar bombardement" en ik zocht dekking voor het geval Welschap opnieuw het doel zou zijn en er weer iets mis ging. Een droge sloot bleek nogal ondiep, maar als ik plat ging liggen was ik onder het maaiveld en dus tamelijk veilig tegen scherven. Dit is alles wat men in zo'n geval kan doen: bij een voltreffer in de sloot ben je dood en begraven. Op mijn rug keek ik naar de lucht. Ze kwamen niet snel, ik richtte me op één elleboog en zag ze komen. Ze vlogen nogal laag, erg langzaam, niet in formatie en het waren er heel veel merk- waardig! Toen zag ik dat ze zweefvliegtuigen trokken, "Airborn" luchtlandings-troepen! De voorsten waren al over het vliegveld heen, maar er vlogen ook vliegtuigen boven Meerveldhoven en Zeelst, ja overal, in noordoostelijke richting. De luchtafweer van de Duitsers sputterde eerst nog wat tegen, maar hield geleidelijk op; zouden ze na het bombardement van die ochtend door hun munitie heen zijn? Of namen ze de benen voor het te laat zou kunnen zijn? De voorsten raakten uit het gezicht zonder te landen, vanuit het westen kwamen er nog steeds meer.

Zes Amerikanen

Ik sprong op de fiets en trapte snel naar Zeelst. Toen ik over de Heuvel kwam, zag ik bij Ten Dijk de balkondeuren aan de voorkant opengaan en Jim en Joe kwamen, volledig in uniform gestoken, naar buiten en schreeuwden en dansten als gekken, uitzinnig van vreugde. Ik dacht aan de uitkijkpost op de kerk; als die er nog was, kon die van vlakbij dit tafereel aanschouwen. Ik gooide mijn fiets in de voortuin en belde als een bezetene. Willy deed open, omhelsde me en wilde dat ik oranjebitter kwam drinken, maar ik stormde naar boven, sleepte de twee naar binnen, bracht hen met moeite aan het verstand, dat ze de Ten Dijken in gevaar brachten en dat hun bevrijding nog wel een tijdje kon duren. Als er nog Duitsers waren of kwamen, dan waren die waarschijnlijk zeer nerveus en dus ook uiterst gevaarlijk. Dat was een zware domper op hun vreugde. Teleurgesteld gingen ze terug naar hun zolder en de BBC, die echter een totale radiostilte betreffende ons land in acht nam.

Deze onbeheerste vreugde-uitbarsting was door Jan ten Dijk natuurlijk niet onopgemerkt gebleven. Beneden wachtte de oranjebitter en Willy was druk bezig Jan uit te leggen, waar die twee Canadezen ineens vandaan kwamen. Jan keek met een zuur en argwanend gezicht. Hij voelde zich duidelijk zwaar genomen, ook door mij, want ik had het al twee maanden geweten.

Terwijl ik aan mijn oranjebitter nipte, probeerde ik te bedenken hoe ik dit echtelijk drama zou kunnen oplossen. Toen stormde André binnen, zag de situatie en begreep die meteen. Hij wist ook dat Jans boosheid zich tevens op hem zou richten. Hij zei tegen mij: "Kom mee, ik heb een tolk nodig". Ik volgde hem naar buiten, waar het gebrom was verstomd en de hemel weer schoon was.

We fietsten snel, eerst richting Meerveldhoven en toen bij de zigzag in de Kapelstraat naar het westen, over zandwegen. Geen Duitser te zien! Ondertussen vertelde André, dat een zweefvliegtuig een noodlanding had moeten maken. Zes Amerikanen, onder wie een luitenant, waren in een bosje gekropen, met een jeep en mitrailleur. Hij had weer "It's a long way to Tipperary" gefloten en "Hallo" gezegd, maar verder hadden ze elkaar niet begrepen. Wel had hij hun duidelijk kunnen maken, dat ze stil en onzichtbaar moesten blijven.

Toen we bij het bosje aankwamen bleek dat laatste niet gelukt. Er waren op de weg vele tientallen mensen, die sigaretten rookten, chocola aten en de Amerikanen aangaapten. Niemand sprak Engels.

Ik meldde me bij de luitenant en bood mijn diensten aan en zonodig die van de lokale ondergrondse. Hij nodigde me uit in de jeep plaats te nemen. Onder het genot van mijn eerste Engelse sigaret bracht hij me in grote lijnen van het plan "Market-Garden" op de hoogte. Hij legde een kaart op het stuur en wees aan waar hij moest landen, op de hei tussen Best en Son, om van daar Eindhoven vanuit het noorden aan te vallen, zodat het voor de Duitsers moeilijker zou worden om de Engelse aanval vanuit Neerpelt - Valkenswaard tegen te houden. Zo mogelijk zouden een aantal bruggen in het zuiden van Eindhoven bezet worden, voordat deze door de Duitsers werden opgeblazen. De aanval vanuit Valkenswaard moest de "corridor" openen, die via Eindhoven, Son, St. Oedenrode, Veghel, Uden, Grave (Maasbrug), Nijmegen (Waalbrug), Elst, naar Arnhem moest lopen, waar de paratroops de brug over de Rijn zouden veroveren. Om die tijdig te bereiken was grote haast geboden. Hij hoopte dat de hoofdmacht, die de corridor moest openen nog diezelfde avond (17 september) het zuiden van Eindhoven zou bereiken en dan moest hij bij de bruggen zijn. Ik keek zuinig. In de totale stilte, die er rondom ons heerste, konden we zwak maar duidelijk artillerie horen in het zuiden. Met zijn kaart en kompas kwamen we tot de slotsom, dat de Engelsen niet of maar weinig verder waren dan hun bruggenhoofd. Ik vertelde in het kort wat wij de vorige avond op de brandtoren hadden gezien en van de verse troepen, die ons hadden gedwongen om te keren. Nu was het zijn beurt om zuinig te

kijken. Ik vertelde, dat ik er niet zeker van was, dat er geen Duitsers meer op het vliegveld waren, al was het misschien alleen nog luchtafweer of wat bewakingstroepen. Als dat zo zou zijn, zouden we onderlangs het vliegveld over het Beatrixkanaal moeten en dan met een omtrekkende beweging voor Eindhoven langs naar de noordkant, met het risico dat er in het noorden van Eindhoven nog Duitsers waren, vechtend met zijn collega's uit Best of Son. Hij zag de problemen. Het Beatrixkanaal was een obstakel. De brug in het verlengde van de Kruisstraat was goed; behalve een ingang van het vliegveld, vlak voor de brug, waren daar geen Duitse stellingen of gebouwen. Langs die ingang konden we misschien wel bliksemsnel voorbij rijden. Maar de aansluitende Zeelsterstraat zou ons te dicht bij het voorlopig nog Duitse Eindhoven brengen.

De Duitsers hadden ca. 2 ½ kilometer noordelijker voor eigen gebruik een tweede brug gebouwd, die ik alleen uit de verte gezien had; deze brug verbond het vliegveld, ongeveer bij het einde van de startbanen, met hun stellingen en terreinen aan de overkant van het kanaal en werd ook gebruikt om naar Eindhoven te rijden; er moest daar dus een goede weg zijn.

De middag was inmiddels om en over een paar uur zou het donker zijn. De radio-man van de Amerikanen meldde, dat hij geen enkel contact kon krijgen met hun wapenbroeders, omdat de afstand te groot was. De luitenant gaf hem opdracht te blijven proberen. We overtuigden de boeren op de weg ervan, dat het voor hen en voor de Amerikanen gevaarlijk was, als ze daar stonden. Als er een auto met Duitsers uit Veldhoven kwam, zou alles verloren zijn. Gelukkig begonnen ze ook honger te krijgen en de één na de ander droop af.

Ik stelde de luitenant voor tot de volgende morgen vroeg te wachten; dat leek me beter dan een onzekere tocht in de invallende duisternis te wagen. Ik wees op de stilte in het noorden van Eindhoven en de artillerie, waarvan we geen vooruitgang konden vaststellen. Bij het krieken van de dag beloofde ik voor hun jeep uit te rijden en hem met signalen te waarschuwen voor gevaren. De luit had een goede veldkijker en zou een veilige afstand kunnen bewaren.

We spraken de volgende signalen af:

- een hand omhoog: stop en wacht; ik ga even verkennen of ik kom terug voor overleg
- een hand op mijn rug: stop en zoek dekking; er is iets dat ik niet vertrouw
- zonder signalen terug komen: we komen een te sterke tegenstander tegen (bijvoorbeeld een grote troep of een tank); maak dat je wekomt!

We hadden nog een paar signalen, maar die weet ik niet meer. We schreven ze op en repeteerden, met een plaatsvervangend onderofficier erbij. Daarna zetten zij hun tentjes op en ik reed naar huis. Onderwijl bedacht ik, dat ik 's morgens in het donker en in spertijd naar hen toe moest fietsen. Als er dan maar luchtalarm was, mocht ik buiten zijn. Ineens realiseerde ik me, dat het luchtalarm van 's morgens niet afgeblazen was en ook de hele middag had er geen luchtalarm meer geklonken, terwijl er toch heel wat geallieerde vliegtuigen in de lucht waren geweest. Zou de centrale post op het vliegveld gezeten hebben? En nu verlaten zijn? Dan kwam er geen alarm meer! Dat zou kunnen betekenen, dat het vliegveld totaal verlaten was, en niet alleen door de Luftwaffe!!

Ik reed mijn huis voorbij tot voor de ingang van het vliegveld, waar de slagboom open stond. Daar liep een oude man, die desgevraagd vertelde sinds die ochtend geen Duitser meer gezien te hebben, hoewel hij tegenover de ingang woonde. Ik bedankte hem en reed naar huis, om eindelijk wat te eten en te slapen en zette de wekker op 4 uur.

18 SEPTEMBER 1944
Gids naar Eindhoven

Ik had het gevoel er nog maar net in te liggen, toen de wekker afliep. Na een ontbijtje sprong ik op de fiets. Bij aankomst bij het bosje, was de jeep al klaar voor vertrek. Het werd een prachtige herfst dag, maar het was wel koud. Spoorslags reden we bij het eerste daglicht naar Zeelst, met enkele honderden meters tussenruimte. Bij Ten Dijck op de Heuvel zag ik nog geen teken van leven. Honderd meter verder moest ik haaks linksaf de Kruisstraat in, die daar erg smal was en die ik vandaar niet kon overzien. Ik stopte, wachtte tot de jeep bij het begin van De Heuvel in zicht kwam en stak mijn hand op. Ze stopten. Ik reed de Kruisstraat 100 meter in tot de bocht naar rechts, waar ik de straat tot voorbij Het Slot (een grote villa) kon overzien. Dat was een flinke afstand; alles leek veilig en verlaten. Ik reed terug tot ze me zagen en ging weer voorwaarts. Toen ik bij Het Slot vooruit spurte, zag ik ze achter me; ik kon nu weer een heel stuk overzien.

Ongeveer 600 meter verder kon ik de verleiding niet weerstaan bij mijn huis aan te bellen om mijn vrouw deze optocht te tonen. Terwijl ik doorreed, ging zij bij het hek staan met ons eerste kind van 11 maanden op de arm en heette de Amerikanen in het Engels welkom. Ze stopten even en onze zoon kreeg een stukje chocolade, dat hij aandachtig bekeek en vervolgens op de grond liet vallen. De vriendelijke Amerikaan keek verbaasd, maar nog veel verbaasder toen mijn vrouw zei: "Sorry, maar hij heeft in zijn leven nog nooit chocola gezien. Dat hebben we al jaren niet meer!"

In snel tempo haalden ze de achterstand weer in. Nu kwam ik voor de grote beslissing te staan: over welke brug kon ik ze het beste leiden. De veilige brug met daarachter de gevaarlijke stad of de onbekende weg over het vliegveld en de Duitse brug, maar met een grotere kans om achter de Amerikanen terecht te komen en niet in Duitse handen te vallen, of, erger nog, tussen twee vuren terecht te komen. Uit enkele dreunen van ver weg en wat moeilijk te lokaliseren geknetter van mitrailleurs kon ik niet veel opmaken. Wel had ik het vermoeden, dat ten noorden van Eindhoven gevochten werd. Dat deed de deur dicht; ik reed naar de Sliffertse hoofdingang van het vliegveld en toen de jeep de bocht om kwam en mij weer in het vizier had, vervolgde ik met kloppend hart de weg door de gehate slagboom, die net als gisteravond omhoog stond.

Ik vond de weg tussen nog rokende puinhopen van loodsen en garages en toen van hangars, brandweergarages en benzinedepots. Ik realiseerde mij dat ik nu tussen twee vuren kon komen als er een schietpartij zou ontstaan met nog aanwezige Duitsers; de jeep was blijkbaar bang mij uit het oog te verliezen in deze chaos en reed té dicht achter me om bij een verrassing nog tijdig dekking te zoeken. Niet teveel nadenken nu, maar snel doorzetten!

Ik zag een brede weg naar het kanaal en reed naar boven, de dijk op, tussen verlaten stellingen met mitrailleur-nesten en loopgraven door. Toen ik de jeep achter me zag, vloog ik de brug over, die veel breder was dan ik had verwacht; het was een flinke tweebaansweg, die aan de overkant weer op een dijk eindigde. Alles verlaten! Vandaar kon ik het terrein goed overzien. In een wei rechts van de weg stond een batterij van 4 stukken zwaar luchtdoelgeschut, maar er was geen leven- de ziel te bekennen.

Toen de jeep de brug bereikt had, fietste ik naar beneden langs de batterij. De lopen stonden nog omhoog; bij elk stuk lag nog munitie. Alles wees op een overhaaste vlucht, waarbij zelfs, zover ik kon zien, geen gebruik was gemaakt van de speciale granaat, die bij elk stuk luchtdoelgeschut aanwezig moest zijn om het onbruikbaar te kunnen maken door in het stuk te ontploffen, wanneer dat nodig mocht zijn. Zouden ze gisterochtend voor het bombardement gevluht zijn? Ze konden er natuurlijk vergif op innemen, dat in dit stadium de bombardementen op de luchtafweer gericht zouden

zijn. Toch was deze batterij niet gebombardeerd.

Voor me lag de bosrand. In dat bos heeft vermoedelijk hun munitiedepot gelegen. En waarschijnlijk lag het daar nog, want de voertuigen voor het vervoer van de munitie naar de batterij zullen wel voor de vlucht gebruikt zijn. Als er nog bewakers achtergebleven zijn, kunnen die mij in het veld en de jeep in mijn kielzog wel zien en ik hèn in het bos niet.

Natuurlijk had ik de jeep op de brug moeten laten stoppen om het bos te verkennen, maar daarvoor was het nu te laat. Doorrijden maar! De kans hier nog Duitsers tegen te komen, terwijl het vliegveld verlaten was, werd steeds kleiner. Ik reed het bos in en zag daar niemand, tot mijn grote opluchting. Het bos gaf enige schaduw. Dat was prettig, want het werd nu warm. Het tempo werd nog wat verhoogd en ik liet daarmee nog wat voorzichtigheid varen. De jeep volgde prachtig, ik kreeg er nu pas echt plezier in! Dit was nu waar we 4 lange jaren op hadden gehoopt en wat we in gedachten hadden voorbereid: actief meehelpen aan onze bevrijding! Als het zou lukken deze goed getrainde en bewapende mannen te bestemder plaatse te brengen, hadden we eindelijk Duitsland een loer gedraaid, die tenminste iets voorstelde. De Duitsers hadden dit groepje belet naar hun doel te vliegen en waren daarin geslaagd; wij maakten dat nu weer lekker ongedaan.

Daartoe moesten we nog achtereenvolgens over de landelijke weg Oirschot - Eindhoven, dan de spoorweg Den Bosch - Best - Eindhoven over of onderdoor en dan zouden we op de hoofdweg Den Bosch - Best - Eindhoven stuiten. Wellicht trokken de luchtlandingstroepen over die weg naar Eindhoven, of ze namen de weg St. Oedenrode - Eindhoven (Frankrijkstraat). Mogelijk ook namen ze beide routes. In alle gevallen kwamen ze op de Boschdijk, die van het noorden van Eindhoven naar het centrum liep. Het schieten klonk dichterbij.

Aan de Oirschotsdijk lag, meer naar links, nog een Nederlandse kazerne, die sinds 1940 door de Duitsers gebruikt was. Ik kon me niet goed voorstellen, dat daar nog Duitsers waren, terwijl de Amerikanen hun achterland aan het bezetten waren. Als ze nog in de buurt waren, trokken ze nu terug op het centrum van Eindhoven.

Even later versperde een man met een geweer in de aanslag ons de weg. Hij was gekleed in een blauwe overall met een PAN-band om de bovenarm. Zo'n 'uniform' lag ook bij mij thuis, maar dat hielp nu niet. Ik seinde de jeep op afstand te stoppen, maakte me bekend en legde de situatie uit. Maar de PAN-man kende geen uitzondering op zijn strikte orders; deze weg was afgesloten voor iedereen. Vlakbij lag het eindstation van de hoogspanningsleiding Geertruidenberg -Eindhoven, met schakelaars en transformatoren. Hiervandaan liepen de kabels naar de stad. Om de Duitsers niet de gelegenheid te geven dit complex op te blazen werd het door de P.A.N bewaakt. Geen gek idee!

Ik overwoog een omweg of om de jeep de doorgang te laten forceren, waarbij vermoedelijk de P.A.N-man zou sneuvelen. Ik probeerde hem daarmee te overbluffen, maar hij week niet; "bleef liever ter plaatse dood". Mijn Amerikanen "konden wel verklede Duitsers zijn". Ik gelastte hem zijn commandant te roepen, waarop hij te kennen gaf, dat die te ver weg zat. Ik zei: "Schiet dan in de lucht, dat zal hij wel horen". Hij verdomde het, want dat kon de Duitsers alarmeren. Gelukkig kwam er uit de bosjes een soort sergeant-majoor te voorschijn, een oudere P.A.N-man met de bijbehorende grote snor, die argwanend naar de jeep keek. Ik wenkte de jeep dichterbij te komen. Uiteindelijk kregen we toestemming door te rijden. De sporadische knallen werden steeds harder en steeds zuidelijker. Zolang we de brede weg volgden viel er niets bij te sturen, maar iets meer naar rechts zou eigenlijk wel goed zijn.

Weldra kwamen we uit op de Boschdijk en het noorden van Eindhoven en wie reden en liepen daar??? Amerikanen - Airborn - van hetzelfde regiment als 'onze zes'. De luitenant nam snel afscheid en ging op zoek naar zijn kapitein om zich te melden: "Terug van weggeweest". Ook die had tegenslagen gehad bij Best en had daardoor net zo veel vertraging opgelopen als ons groepje. Ik zwaaide nog een keer en draaide me om. Pas toen bedacht ik, dat we elkaars naam niet eens wisten. Ik fietste een zijstraatje in en kwam op het Minckelerplein, waar mijn oudere zuster en zwager Van Hasselt met hun kleine kinderen woonden. De vlag hing uit! Ze hadden zojuist, door het lawaai op de Boschdijk, gemerkt dat ze bevrijd waren.

Zij speldden mij een grote oranje kokarde op en met deze versiering reed ik door het westen van Eindhoven naar de Zeelsterstraat, die me naar Zeelst zou brengen. Iedereen zat nog binnen naar de radio te luisteren, onwetend van de vrijheid. De radio berichtte niets van wat zich hier afspeelde. Toen ik omhoog fietste naar de brug over het Beatrixkanaal, kwam van links een patrouille van ca. tien oudere Duitse soldaten onder een feldweibel en klom tegen de dijk op. Doorrijden en tegelijk met hen de brug overgaan, met een hand over mijn kokarde, was het enige wat ik kon doen.

Zij hadden het veel te druk met hun eigen veiligheid en pikten gelukkig mijn fiets niet in. Ze liepen gebukt om zich klein te maken en gingen linksaf, over de Kanaaldijk, die met lang gras begroeid was. Mij leek, dat ze een veilige plek zochten om de gebeurtenissen af te wachten, deserteurs dus eigenlijk. Dat was er dus over van de 'helden' van het Derde Rijk.

Even later zag ik een pantserwagen uit de richting Zeelst naar me toekomen. Was dat vriend of vijand? De wagen had een witte ster op de motorkap, net als bij de jeep! De hand kon weer van de kokarde. Ik hield hem aan. Het bleek een Engelse officier te zijn. Ik wees hem de Duitsers aan, die nog op de dijk verder sjokten. Hij bekeek ze met zijn kijker. Ik opperde: "Als u één man hier laat en met de rest over één van die zandweggetjes tussen de akkers door rijdt tot u vóór ze uitkomt, dan hebt u het hele zootje als makke schapen in de tang". Hij moest lachen om mijn plan, maar dacht er niet over. "Ik ben een verkenners en zal rapporteren. Maar met dit zware ding ga ik niet van de verharde weg af voor een stuk of wat van die oude zakken! Maar ik wil ze wel de schrik in de benen jagen", zei hij en gaf zijn schutter bevel twee vuurstoten uit de mitrailleur in hun richting te geven. De moffen vielen in het lange gras alsof ze geraakt waren; ze bleven doodstil liggen. Later bleek, dat ze niet waren geraakt. Ik bracht de commandant op de hoogte van wat ik wist van de situatie in Eindhoven. Of er nog troepen en een Ortskommandatur in het centrum waren, wist ik niet, maar de Amerikanen moesten nu het centrum wel zowat bereikt hebben. Wij gingen ieder ons weegs.

In de lucht waren laag vliegende jagers steeds op zoek naar vijandelijke transporten; nu begreep ik de bedoeling van de witte sterren.

Duitse krijgsgevangenen

In Zeelst reed ik mijn huis voorbij, regelrecht naar het dorp, waar de P.A.N misschien wel mobiliseerde. In Café Scheepers kwamen inderdaad de eerste overalls opdagen. Eerst gauw naar huis om me te verkleden; over de overall deed ik mijn officierskoppel met daaraan de revolver; dat maakte van een gewoon soort boer ineens een persoon met gezag. Na een boterham gegeten te hebben, het was zowat midden op de dag, meldde ik me bij Ten Dijck voor de dienst. Hij liet de troep aantreden en stelde mij voor als zijn 2e man en plaatsvervanger.

Hij schreef alle namen en adressen, functies in 1940 en bewapening op. Er waren er meer dan de ca. 22 die zich tijdens de bezetting hadden aangemeld, ongeveer 27 in totaal. Het wapenarsenaal viel bitter tegen; een paar pistolen, een jachtgeweer, een oud Belgisch geweer met 3 oude patronen uit 1914, en dergelijke.

Verder was er een probleem met de nieuwe aanmeldingen. We hadden een maand geleden onze spiksplinternieuwe overalls gekregen en een band om de linker bovenarm. Wij zagen er dus 'model' uit. De nieuwkomers hadden een oude, soms gerepareerde verschoten overall zonder band. Ze werden voorlopig aangenomen als reserve. Velen kende ik niet, Ten Dijck trouwens ook niet.

De eerste opdracht was het opbrengen van Duitsers en NSB-ers; Ten Dijck had twee lijstjes. Ik meldde, dat ik een uur geleden ongeveer tien oude Duitse soldaten had gezien, die nu waarschijnlijk nog lagen waar ze beschoten waren; ze zaten min of meer opgesloten tussen het kanaal, de verbinding met de Dommel, de weg Meerveldhoven - Gestel - Eindhoven en de Kruisstraat; ze konden overal geallieerden verwachten en waren waarschijnlijk doodsbang geworden. Er kwamen nog enkele mannen opdagen. Een paar kwamen met een Duitse auto, die door een paar hoge officieren 's morgens in het dorp was achtergelaten. (Ze hadden steeds angstig naar de lucht gekeken en waren te voet verder richting Eindhoven over de Blaarthemseweg gegaan.) Ook meldde zich één agent van de rijkspolitie die in de gemeente woonde en uiteraard een pistool had. Ten Dijck gaf hem het lijstje met NSB-ers, mij het lijstje met Duitse burgers en hijzelf ging met 15 man op de oude Duitse soldaten af, gewapend met de paar geweren, die ergens op leken.

Ik had vijf man meegekregen, die de Duitsers wel eens mores zouden leren. Ik besloot de groep dus bij elkaar te houden onder mijn leiding. We omsingelden telkens een huis en belden aan. Het bleken allemaal Duitse vrouwen te zijn, die al vele jaren met Zeelstenaren of import getrouwd waren en dus eigenlijk Nederlanders waren geworden, maar dat nooit officieel geregeld hadden. We keken of ze Deutsch-freundlich waren geweest, geen afbeelding van Hitler of kale plekken aan de muren hadden en vroegen de burens naar bezoek van Duitse militairen of deelname aan Duitse evenementen. De meeste burens wisten niet eens, dat de vrouwen van Duitse afkomst waren, zo ingeburgerd waren ze. Alleen de laatste van het lijstje was onbekend. Aangezien haar adres in het klooster was, waar men haar niet kende, ging ik naar Mijnheer Pastoor, die ons de sleutel tot het raadsel verschaftte. Het zei dat 'het zusterke' de gezochte was; dat was een liefde-zuster, een non die in het klooster woonde en die sinds mensenheugenis en met grote toewijding wijkverpleegster en maatschappelijk werkster was in het dorp. Ze sprak volmaakt Brabants en toen wij haar gevonden hadden, legde ze uit dat het in haar orde gewoonte was om niet te naturaliseren, omdat ze in principe elke dag naar een ander land overgeplaatst kon worden. Ze was na de geboorte van onze zoon bij ons geweest en ik kende haar daarvan. We lachten samen om de situatie en dat stelde haar meer gerust dan woorden konden doen.

Ik kwam dus tegen de avond terug zonder arrestanten. De politieman had geloof ik één of twee NSB-ers, Ten Dijck tien Duitse soldaten, en wat heel belangrijk was, tien geweren met munitie en enkele handgranaten. Alle arrestanten werden in het schooltje opgeborgen, hetgeen ons tot een permanente bewaking verplichtte. In het begin vonden vele P.A.N-mannen dat schitterend. Later, toen het vervelend werd, werden de gevangenen door de geallieerden overgenomen en waren wij verlost van deze veel personeel vragende klus. Alleen al om eten voor ze bij elkaar te schooieren! Er ontstond in het schooltje nog even een zeer gespannen situatie toen het, op de dag van arrestatie, op een of andere manier tot de gevangenen doordrong, dat er een kans bestond, dat ze door het Duitse leger bevrijd zouden worden. De Duitsers deden vanuit Nuenen een aanval op de brug in de corridor bij Son, die bijna slaagde. Toen probeerden ze een aanval in de richting Eindhoven en die liep ook vast. Maar ondertussen was er bij Son paniek en werd het dorp zwaar beschoten. In Eindhoven, dat net bevrijd en in de corridor was opgenomen, bleek men al te weten dat de brug in Son door de Duitsers was opgeblazen en dat de Duitse tanks elk ogenblik Eindhoven binnen konden rijden. Toen de stad die avond ook nog door ca. 85 Duitse

bommenwerpers gebombardeerd werd bij het licht van tientallen potten oranje bengals vuur aan parachutes, werden de vlaggen binnengehaald en kroop men weer in de schuilcellen. De Engelsen bij ons deelden mee, dat ook wij ons op een herbezetting moesten voorbereiden.

Ten Dijck en ik dachten: het is nu donker en de mensen zijn thuis; laten we de ochtend maar afwachten. Erg donker was het die nacht echter niet, want Engelse zoeklichten schenen tegen de vrij lage bewolking en veroorzaakten wat de Engelsen noemen "Monty's Moonlight". In dat licht ging de strijd de hele nacht door. Eén voortdurend geknetter van geweer- en mitrailleurvuur, begeleid door de dreunen van artillerie en tanks.

In de school-gevangenis begrepen de Duitsers, dat als zij door hun landgenoten zouden worden gevonden, ze als deserteurs zouden worden gefusilleerd, en dat ze aan dat noodlot alleen konden ontkomen door tijdig uit te breken.

Ze beraamden plannen en smoedden samen. De bewaking werd versterkt, onder leiding van de tot twee man toegenomen rijkspolitie (Boekhout en Mikkers). Die nacht waren alle zenuwen aan beide zijden tot het uiterste gespannen en de PAN-mannen waren echt bereid het tiental lastige Duitsers dood te schieten. Maar toen er buiten urenlang niets gebeurde, zakte de spanning en maakte tegen de ochtend plaats voor vermoeidheid en behoefte aan slaap. Onze mannen werden afgelost door min of meer uitgeslapen P.A.N-mannen en de Duitsers vielen in slaap. We hadden het gered zonder misdaden te begaan, vooral dankzij het verstandig optreden van de politiemannen. De volgende morgen viel alles nogal mee. Eindhoven en Son waren nog steeds vrij en deel van de corridor. Daar kwam het verkeer nu goed op gang en men had een begin gemaakt met de verbreding. (wordt vervolgd)

CAMPINIA

driemaandelijks uitgave van het

Streekarchief

Regio Eindhoven

26e jaargang, nr. 102

juli 1996

(vervolg)

Nederlandse spionnen?

Terug naar de avond van de 18e september. Verschillende eenheden, waaronder veel Schotten (infanterie) en enkele staforganen, kwamen het dorp binnen. Onder hen bevond zich een zgn. town-major, een soort burgemeester voor alles wat militair was (een "Ortskommandant"), met een kleine staf. Zij zorgden voor slaapplekken, onder meer in enkele sigarenfabrieken waar veel ruimten leeg stonden, door gebrek aan tabak. Op de koude vloeren werden vloertjes van vorm-planken gelegd.

In een café streek een post van de militaire politie neer. In overleg met Ten Dijck ging ik bij al deze instanties langs om kennis te maken en onze diensten aan te bieden. De militaire politie wilde van alles weten over de bezetting, de NSB, de P.A.N, enzovoort. Ondertussen kreeg ik wat te eten, waar ik erg aan toe was.

Ik maakte kennis met hun heerlijke "biscuits" (voedzame lekkere droge koekjes) en ik at het eerste wittebrood sinds jaren. Zij vertelden, dat ze maanden van die koekjes geleefd hadden in de woestijn, zodat ze ze niet meer konden zien! Ze aten ze niet meer, tenzij ze bijna doodgingen van de honger. Wel werden ze nog steeds in grote hoeveelheden aangevoerd en "for dogs and liberated people only" gebruikt. Ik nam een heel blik mee voor thuis!

Daarna bezocht ik de Intelligence Unit, ook belast met "field-security", de beveiliging tegen spionage. Captain Cow, de commandant riep mijn hulp in voor het verhoor van twee verdachte jonge mannen, jongens eigenlijk nog. Ze hadden maar één tolk die Nederlands sprak en hij wilde ze parallel maar apart verhoren om hun verhalen te vergelijken.

Ik begreep, dat het een Duitse tactiek was om onschuldig ogende mensen, vaak jongens, dwars door een corridor te sturen om van hen te horen wat ze gezien hadden. Deze jongens kwamen niet uit de streek en zwierven zonder onderdak rond. Captain Cow en ik zaten in één kamertje en de tolk had de ander in een andere kamer.

Op Cow's verzoek vroeg ik de jongen ons in te lichten over de route van huis tot hier. De jongen beweerde, dat ze uit Den Haag via Rotterdam, Dordrecht en Breda naar Zeelst gefietst waren "om wat van de oorlog te zien". Cow vroeg aan mij: "Ken je iets van die route? Probeer dan uit te vinden of hij daar inderdaad langs is gekomen". Ik nam Dordrecht, waar ze de brug over de Merwede-Dordtsche Kil gepasseerd moesten zijn. Daarnaast ligt de spoorbrug, waarop de Duitsers een enorm fort met luchtafweer hadden gebouwd.

Ik vroeg aan de jongen: "Toen jullie de verkeersbrug overgingen, heb je rechts daarnaast de spoorbrug gezien?"

"Ja" antwoorde hij.

"Wat zag je daar bovenop?"

"Daar heb ik niet zo op gelet".

"Heb je de spoorbrug wel gezien?"

"Ja zeker!"

"Weet je zeker dat die rechts van je lag?"

"Ja zeker!"

Aangezien de spoorbrug aan de noordkant, dus links ligt en de luchtafweer op de brug niet over het hoofd gezien kon worden, dacht ik dat hij zat te liegen. Bij de Moerdijk herhaalde ik het spel en weer sloeg hij de plank mis. Ik meldde mijn bevindingen aan Cow. Die ging naar de andere kamer, waar zijn vriendje een route beschreven had. Wel van Den Haag over Dordrecht, maar in Brabant wat anders. Cow kwam terug en zei doodkalm: "Zeg maar tegen de jongen, dat hij van spionage verdacht wordt, omdat hij liegt en dat hij morgenochtend om zes uur wordt doodgeschoten. Vraag hem of hij vannacht nog bezoek van een dominee of pastoor wil hebben om voor zijn ziel te bidden." Verstijfd van schrik bracht ik de boodschap over, waarop de jongen in huilen uitbarstte. Na enige tijd kwam er snotterend en met horten en stoten een heel ander verhaal: ze waren van huis weggelopen uit Moergestel of zo en durfden niet terug. Ditmaal klopten de verhalen wel en ze werden in de enige cel die Zeelst rijk was opgesloten tot de ochtend en toen, na een ontbijt, naar huis gestuurd. Hoe ze het nog door de Duitsers bezette Moergestel konden bereiken, vroeg niemand zich af; het werd pas ruim een maand later bevrijd.

Het werd laat in de avond. Ik ging Ten Dijck rapport uitbrengen. Daarna moest ik nog verschillende bezoeken afleggen: de town-major, de staf van een transportkolonne die aangekomen was, een noodhospitaal in het klooster en een verkenningsseenheid die de volgende morgen poolshoogte zou gaan nemen in Oerle, waar zich nog Duitse artillerie zou bevinden. De commandant van de pantserwagen vroeg me mee te gaan als tolk. Dat beloofde ik hem.

Ik was op! Wat een dag! Was het inderdaad nog maar 20 uur geleden, dat ik bij het bosje de jeep had gehaald? Bij Ten Dijk zaten een stel Nederlandse officieren in Engelse uniformen van het Militair Gezag. Een joodse officier ging tekeer tegen Ten Dijk, omdat de Nederlanders oogluikend toegekeken hadden hoe de joden naar de Duitse gaskamers werden afgevoerd. Ten Dijk zei, dat dat pas sinds kort tot ons was doorgedrongen, toen het drama al lang achter de rug was. "En", zo voegde hij eraan toe, "ook al hadden wij het eerder geweten, dan nog hadden wij er niets aan kunnen doen; veel joden zijn met levensgevaar verstoep" enz. Wat hij ook zei, de man bleef tekeer gaan. Ik dacht dat Ten Dijk, die ik nog nooit kwaad had gezien, de officier zijn huis uit zou slaan. Gelukkig kwamen de andere MG-officieren te hulp en kalmeerden de man. Tot overmaat van ramp bleek Ten Dijk het hele gezelschap onderdak te hebben aangeboden in zijn huiskamer en eetkamer (de Canadezen waren er ook nog!).

Ten Dijk ging nog even naar de nachtwacht in Café Scheepers en naar de gevangenis in de school. Gelukkig reed er net een jongen op een kleine motorfiets door het dorp. Dat was streng verboden, omdat alle benzine van de Engelsen kwam, die zelf te weinig aanvoer hadden. Bovendien had hij geen rijbewijs. De motor werd in beslag genomen en heeft mij tot april 1945 goede diensten bewezen.

Ik ging slapen en moest de volgende morgen vroeg op. Het was een prettig vooruitzicht, dat ik me dan niet door het luik van een volle vrachtwagen hoefde te persen, maar op mijn motor uit de voeten kon.

19 SEPTEMBER 1945

Verkenning Oerle

De volgende morgen, 19 september, was het herfstig en er hing een vrij dichte mist. De Schotten stookten vuren om hun nat geworden kleren en dekens te drogen; velen hadden buiten in de dauw geslapen of op wacht gezeten. Het schieten was in de loop van de nacht minder geworden en klonk van verder weg. In het lawaai van het dorp-legerkamp hoorde je het niet meer zo duidelijk.

De pantserwagen vertrok. Ik reed eerst voorop, maar voorbij Kobbeek reed ik achter hem. Hij had een klein kanon en een mitrailleur in gereedheid. Een paar kilometer voor Oerle stopte hij, liet één schutter in het voertuig achter en de commandant ging in een bosje in de berm thee maken. Hij wachtte liever tot de mist nog wat optrok, de zon begon er al doorheen te komen.

Tegen mij zei hij: "Als "Jerry"2) ons kan zien, rijden wij altijd heen en weer om het moeilijker voor hem te maken ons te raken. Zo'n pantserwagen is wel tegen geweeren licht mitrailleurvuur bestand, maar niet tegen kanonvuur.

Palmer rijdt [Eindhoven](#) binnen

Na de thee reed hij naar Oerle, waar een dag eerder al eens één "troop" pantserwagens doorheen gereden was naar het noorden van Eindhoven, aan de noordkant om het vliegveld heen.

De verkenners, luitenant Palmer, had niets achter zich aangekregen; de Engelse tanks waren voor te zwakke bruggen blijven steken ten zuiden van Veldhoven. Daarna waren er Duitsers uit Tilburg verschenen, waarvan niets bekend was. De kerktoren van Oerle kwam in zicht, maar er gebeurde niets. Het vredige landschap en de stilte leken volmaakte vrede te suggereren. We kwamen via een T-kruising uit op de weg van Veldhoven, ca. 400 meter verderop door Oerle en dan naar Wintelre. Ze gingen daar rechtsaf naar Oerle en stopten midden in het dorp, waardoor onmiddellijk een ooploopje ontstond van dorpingen en jonge mannen in overalls, maar (nog) zonder P.A.N banden en wapens. Iemand meldde zich als commandant, ik geloof een onderwijzer die wat Engels sprak. Hij vertelde, dat iets verderop, voorbij het punt waar de weg een bocht maakte over een beek, sinds gisteren een 8.8 cm-kanon met bemanning op ons stond te wachten. "Ik moet rekening houden met de mogelijkheid, dat Jerry ons ziet en ga wat rijden, maar ik kom terug." zei de commandant, "Hoor hem nog maar wat verder uit." Terwijl ik naar meer details informeerde over het kanon en de bemanning, kwam vanuit die richting een Duitse patrouille op de fiets het dorp in. Omdat iedereen de huizen inschoot, deed ik dat ook en kroop in een kelder. Hiervandaan kon ik door een raampje de straat zien. Ik deed mijn koppel af, teneinde snel mijn P.A.N-uniform uit te kunnen doen als er huiszoeking zou worden gehouden. Dan stond ik weliswaar letterlijk en figuurlijk in mijn hemd, maar dat leek me beter dan in "uniform" te zijn. De patrouille reed langzaam voorbij, naar de 400 meter verderop liggende T-aftakking naar Zeelst, waar de pantserwagen eerder uit het zicht verdwenen was.

Een P.A.N-man uit een ander dorp, op een fiets met houten banden, kwam van een zandweg en reed met veel geklepper van zijn banden over de bestrating van het totaal verlaten ogende dorp. De P.A.N-man riep hem binnen en lichtte hem in. De man rende de straat al op, zag de Duitsers nergens, greep mijn motorfiets en verdween met hoge snelheid over de zandweg. Daar zat ik, zonder motor! Even later vloog de Duitse patrouille terug alsof de duivel hen op de hielen zat. Ze hadden de pantserwagen om de hoek gezien en haastten zich terug naar hun kanon voor het te laat zou zijn. Even later kwam de pantserwagen terug om mij op te halen. Net toen ik in arren moede maar op de wagen zou klimmen, kwam de P.A.N-man keurig de motorfiets terugbrengen.

"Hier moet de infanterie aan te pas komen", zei de commandant. "Wij gaan in Zeelst rapporteren".

Ongestoord reden we zo snel mogelijk terug. Ik meldde me bij Ten Dijck, die zich direct als tolk en gids bij de infanterie meldde. De infanterie nam dusdanige posities in, dat het kanon het zwijgen werd opgelegd. De Duitsers konden het geschut niet meer laden zonder van alle kanten beschoten te worden. Toen enkele Engelsen naar de overkant van de beek iets verderop wisten te komen, ging de bemanning ervandoor en liet het kanon achter. De Engelse infanterie groef zich in aan de overkant van de brug, in afwachting van de tanks. Deze kwamen spoedig en begonnen aan een opmars naar Tilburg, dat 20 kilometer verderop lag. Helaas ondervonden de tanks zware weerstand, zodat pas een hele maand later de 15e Schotse divisie op 5 kilometer vóór Tilburg stond, om opnieuw vast te lopen. In de nacht van 26 op 27 oktober werd Tilburg in alle stilte door de Duitsers ontruimd. Toen de Schotten na een reeks inleidende zware beschietingen aanvielen, bleek de stad al uren vrij van de Duitsers te zijn. De stad werd bezet door de vlakbij gelegen Polen, die sindsdien als de bevrijders te boek staan; dit lieten ze zich maar al te graag aanleunen.

Een goede ruil

Ondertussen was er in Zeelst alweer van alles gebeurd. De town-major had ons café nodig en wij kregen een woonhuis op de Kruisstraat als nieuw hoofdkwartier, dat sinds Dolle Dinsdag verlaten was.

Ten Dijck was sinds de tocht naar het kanon in Oerle nergens te vinden. Die avond kwam hij me vertellen, dat hij met het Engelse divisie-hoofdkwartier meeding; hij had zich als liaison-(verbindings) officier laten strikken om mee te gaan naar het noorden of naar Duitsland. Hij wenste ons nog veel succes en vroeg mij de groeten over te brengen, hetgeen ik bij het volgende appèl deed. Tevens wees ik twee of drie man aan om mij als ondercommandant te helpen en te vervangen.

Een jeep reed door het dorp; op zijn platte, grote motorkap lag een grote voorraad geweren, die van Duitsers waren afgenomen. Ik stond net op straat bij ons nieuwe hoofdkwartier. Hij stopte en bood mij het hele arsenaal aan in ruil voor mijn revolver met de tas. Op mijn argwanende vraag, waarom hij die ongelijke ruil wilde, antwoordde hij dat ze 's avonds hun wapen altijd bij zich moesten hebben en niet alleen mochten laten. Dat betekende dansen met een geweer op je rug heel oncomfortabel. "Hoe versier je een meisje met een geweer in je hand?" voegde hij er olijk aan toe. "De MP is onverbidlijk en sleept je naar de provoost voor twee dagen 'streng' als je wordt betrapt zonder wapen ruilen?"

"Oke", zei ik en leverde mijn revolver in. Uit de laadruimte van de jeep kwam nog een hoop munitie, waaronder een waterdichte koffer met 12 handgranaten, elk met een set ontstekers met verschillende vertragingstijden en een van de beroemde, of liever beruchte, Duitse machinepistolen met veel munitie. Dit machinepistool werd voor de komende maanden mijn persoonlijke wapen. Het was, vergeleken met de latere stenguns van de Engelsen, als een Rolls Royce ten opzichte van een oude T-Ford. Daarmee was het bewapeningsprobleem opgelost.

Er was voor iedereen een goed geweer en de rest werd opgeborgen in de "wapenkamer" boven in ons hoofdkwartier.

Het vliegveld in gebruik

Ondertussen kwam de Royal Air Force met een Wing Typhoons 3), gewapend met raketten onder de vleugels, op Welschap aan. Ik wilde mijn opwachting bij de commandant maken. "Hij is boven op de bunker" zei de wacht. Ik klom op een kunstmatig duin, waarin een zware bunker zat. Daar trof ik een man met ontbloot bovenlijf, die met een schopje bezig was een loopgraafje te maken. Hij noemde naam en rang en liet weten, dat hij liever eerst even zijn persoonlijke putje groef voor we gingen praten. "Als de Luftwaffe nog vliegtuigen had en over zou gaan tot bombarderen, zat hij liever wat hoger dan de directe scherfwerking. Bovendien houd ik van uitzicht en overzicht", zei hij. Terwijl ik, op een bult gezeten, toekeek hoe hij zich in het zweet werkte, probeerde ik me zijn voorganger - de Duitse commandant - voor te stellen, die ik nooit gezien had. Ik stelde mij voor dat die, onberispelijk gekleed, een beetje Hermann Goering-achtig, als een pauw over zijn basis rondliep en tegen 5 soldaten, die aan het graven waren, schreeuwde dat het vlugger moest. De ene na de andere typhoon steeg nu op. Zij vlogen laag in de richting van Best, draaiden daar een bocht, doken schuin naar beneden, lieten twee raketten los en stegen weer op. Dan werd er een cirkel gedraaid tot zij opnieuw, bijna op dezelfde manier, naar beneden konden duiken en er weer twee rook- en stofwolken opstegen. Inmiddels begon de volgende het over te nemen; de eerste vloog nu een eindje door en kwam toen in een wijde bocht terug naar Welschap. Hij was nog niet geland of de auto met raketten reed langszij om het toestel door een ploeg grondpersoneel van vier nieuwe raketten te voorzien. De piloot bleef zitten en startte meteen weer. Best werd aangevallen door een groot aantal Duitse tanks uit de richting Oirschot.

Toen deze tanks de uitwerking van de Typhoons eenmaal hadden leren kennen, was de verschijning van één Typhoon eigenlijk al genoeg: de tanks, soms meerdere tegelijk, dachten dat zij het doelwit waren. Zij doken van de weg af tussen de bomen, waarmee die smalle weg beplant was. De taluds konden meestal dat zware gewicht niet dragen en de tanks zakten weg of vielen in het lager gelegen weiland naast de weg. De aanvallen verplaatsten zich steeds verder van Best af, naar de achterhoede van de tankkolonne. Die begon te keren op de smalle weg, maar zag spoedig zijn weg versperd door wrakken.

Lange tijd aanschouwden wij dit efficiënt uitgevoerde drama. De eerste Typhoons begonnen nu te tanken. De commandant van het vliegveld had met de operaties geen directe bemoeienis; daarvoor was de wingcommander verantwoordelijk. We gingen zitten terwijl het circus doorging.

Hij was geïnteresseerd in wat extra gewapende mankracht, die in staat was Nederlanders duidelijk te maken, dat nieuwsgierigen, handelaren (sigaretten tegen God-weet-niet-wat-allemaal werd aangeboden) en vrijlustige meisjes niet in de omgeving werden geduld; hij wilde geen V.D. (Venereal Diseases), geen spionage en geen pers. Wij spraken af bij elke ingang twee man (één M.P. van hen en één van ons) te plaatsen om dag en nacht te posten en langs het prikkeldraad te patrouilleren. Zo bleef het een half jaar lang.

"Maar vanavond hebben we feest", zei de commandant, "wat er ook gebeurt. In Engeland hebben we afgesproken in elk land een feest te houden. In Frankrijk hadden we het druk, België waren we door voor we het wisten, maar nu zal het gebeuren! Ik nodig u uit. In het 'Gemeinschaftshaus van het Luftwaffedorf' in Zeelst". Die avond had ik dus weer wat te eten en te drinken. Dat drinken ging hen vooral goed af. Ik kreeg slaap en zij begonnen laveloos te worden. Ik wilde net afscheid nemen, toen een ordonnans van het vliegveld binnenkwam. Hij meldde aan de commandant, dat één van de officieren die het feest niet bijwoonde, in het "opgeblazen bos" was gaan wandelen; daar had hij een pak slaag van een Duitser gekregen, die niet had willen schieten, om geen alarm te maken. "Dan had die officier maar hier moeten komen", was de enige reactie van de commandant, "Bedankt ordonnans." Hij liet de adjudant noteren, dat morgen het veld schoongeveegd moest worden en de boerderijen en dorpen aan de noordkant en de Oirschotse Heide geïnspecteerd. "Is die kant eigenlijk al in ons bezit?" Ik antwoordde: "Zover ik weet is er niet veel bebouwing, maar is het ook niet veroverd. In het westen ligt Oerle en dat is sinds heel kort vrij. Daar stond nog een 8.8 cm-kanon, dat uw vliegveld had kunnen raken."

Hij vond het een kostelijk verhaal. Dat er op de Oirschotse heide mogelijk nog zo'n kanon kon staan deerde hem die avond niet. De volgende morgen was geen van de typhoon piloten in staat te vliegen. Of er tevergeefs een beroep op hen werd gedaan? Ik geloof toevallig niet.4)

BINNENLANDSE STRIJDKRACHTEN

Opzetten hoofdkwartier

Inmiddels begrepen we van Radio Oranje, dat we nu "Binnenlandse Strijdkrachten" heetten, en Prins Bernhard onze bevelhebber was en dat die nu in Brussel zat.5) In ons hoofdkwartier kwam beneden de telefooncentrale, die gevonden was in een Duitse dump. Deze kon de tien veldtelefoons bij de diverse posten met elkaar verbinden.

Het was nu noodzaak het hoofdkwartier 24 uur per dag te bezetten en te bewaken. De Engelsen hadden kilometers stalen telefoondraad achtergelaten op allerlei plaatsen, zodat we een heel net konden aanleggen. De licht bemande posten kon den nu tenminste om versterking vragen als dat nodig was. Op de Kruisstraat hadden we daarvoor een "vliegende brigade" met fietsen in reserve.

Er was één post bij de Sliffertse ingang - bij mooi weer een dubbele post vanwege de Nederlandse belangstelling; verder waren er posten bij de minder bekende zuidingangen van het vliegveld, bij het einde van de Muggenhool en de Heistraat. Door een van deze vrij onbekende ingangen zou, op een geheim gehouden dag, de Engelse koning George V het front bezoeken. Snel repeteerden wij het "presen-teer-geweel!" en wat daar verder bij hoort. Toen het moment daar was, deed onze wacht het keurig; de Canadese MP's daarentegen, draaiden hun rug naar de stoet en deden niets. Toen we hen na afloop vroegen waarom ze zo ongeleefd waren, zeiden ze lachend: "Omdat wij Canadezen zijn en met die Engelse "yes-man"(iemand, die alleen maar "ja" mag zeggen) niets te maken willen hebben. Volgens een of andere belachelijke oude wet mag hij zich koning van Canada noemen, maar wij willen geen Engelse bemoeienis meer met Canada."

Op het vliegveld vond ik in een dump twee Engelse vliegtuigmitrailleurs van een zwaar kaliber met munitie, die door de Duitsers uit neergeschoten vliegende forten waren gesloopt en in prima staat waren. Ik liet ze halen om aan Jim en Joe te laten zien. Vooral Joe, die "rear-gunner" was geweest met net zo'n snelvuurkanon, was wild enthousiast en Jim en Joe werden met deze wapens tijdelijk ingedeeld bij de P.A.N.

Er was sprake van, dat we aan het front tussen Wintelre en Middelbeers ingezet zouden worden (net als de P.A.N uit Eindhoven); dat front moest worden opgeschoven naar het Wilhelminakanaal.

We oefenden op de heide in o.a. kaartlezen, tiraileren, schieten en handgranaat gooien. We bliezen een overbodig geworden Duitse uitkijktoren op. De jongens waren erg enthousiast. Het springmateriaal was niet alleen veel handiger, eenvoudiger en veiliger dan het springmateriaal, dat sommigen van 1940 kenden, maar we hadden zoveel als we wilden. In 1940 was er zo weinig, dat je er alleen maar naar mocht kijken en er niets mee doen. Het vliegveld had onuitputtelijke voorraden, waar de Engelsen niets mee deden. Zo waren we in staat om de oefeningen in het bos en op de hei met wat dreunen en knallen te begeleiden, net echt. (De inzet aan het front in oktober en november ging niet door. Achteraf gezien wel verstandig, omdat de graad van geoefendheid nog niet goed genoeg was en elke ervaring in groter verband en in de tank-bestrijding mankeerde.)

Op het vliegveld konden wij een potje breken, dankzij de hulp die wij boden. Dat leverde op, dat we zoveel munitie, springstoffen en alle daarbij behorende artikelen (zoals elektrische ontstekers, handdynamo's, slagsnoeren, vertragingssnoeren, enz., enz.) konden gebruiken als we voor realistische oefeningen nodig hadden, maar ook kregen wij bijvoorbeeld een generator om stroom te maken. Dat was handig, want al voordat de Duitsers de elektrische centrale van Geertruidenberg kwijt raakten, hadden ze bedacht, dat deze nog altijd Eindhoven (dus de geallieerden) van stroom voorzag. De Nederlandse technici van de centrale hadden daar natuurlijk over gezwegen, temeer daar langs deze hoogspanningsleiding telefoonverkeer mogelijk was, waarvan druk gebruik gemaakt werd voor communicatie tussen bezet en bevrijd gebied, onder andere door het Nederlandse Bureau Inlichtingen.

De Duitsers lieten echter de stroom uitschakelen en Eindhoven zat in het donker en zonder radio. Alleen op enkele generatoren van de Engelsen, die door hen werden gebruikt om hun licht te leveren, konden accu's worden opgeladen. Een nood-centrale van Philips, eigenlijk bedoeld om de fabriek op gang te houden of althans de ovens warm te houden, had wel wat over nu de fabrieken toch vrijwel stillagen.

Philips leverde lampen van 6,5 Watt en voor ieder huis was er 25 Watt-uren per dag. Dat betekende 0,025 Kilowattuur per dag. Wie meer gebruikte werd onmiddellijk afgesneden. Het 6,5 Watts-lampje kon dus dagelijks vier uur branden, maar iedereen spaarde zijn stroom voor Radio Oranje over de BBC om 20.15 uur. Helaas gebruikte een radio gauw 75 Watt of meer. Als je naar de hoofdlijnen van het BBC-nieuws om 20.00 luisterde (ongeveer 5 minuten) en van 20.15 tot 20.30 uur naar Radio Oranje, dan was het rantsoen op en kon je lampje die dag niet meer branden.

Maar erger was, dat om 20.15 uur plotseling iedereen zijn radio inschakelde, waardoor de noodcentrale niet aan de vraag kon voldoen. De spanning zakte weg alsof er een complete kortsluiting was en de noodcentrale schakelde alles uit wat teveel was, en dat was praktisch alles behalve bijvoorbeeld ziekenhuizen, waar elektriciteit echt noodzakelijk was. Dus weer geen Radio Oranje, behalve op onze generator als het nodig was.

Op het vliegveld mochten we een loopgraaf aan het Beatrixkanaal gebruiken als oefenterrein voor het gooien met handgranaten. Als de granaat ontstoken is, heb je een aantal seconden vóór die ontploft. Je moet leren schatten hoeveel seconden moeten verlopen tussen gooien en ontploffen om in die tijd zelf in dekking te gaan, terwijl de granaat naar de plek vliegt waar je wilt dat hij direct ontploft. Als je schatting bijv. 5 seconden is, dan neem je een vertraging van 7 1/2 seconden, trekt de ontsteker met een ruk in brand, telt "een-twee", terwijl je goed gaat staan en gooit hem bij "drie" weg. Dan ga je in dekking en intussen tel je "vier - vijf - zes - zeven", dan gaat hij af en bij "acht" kun je uit de dekking klimmen.

Dat eist discipline, koelbloedigheid en dus oefening. Ben je te snel, dan loop je het risico, dat de vijand de handgranaat teruggooit.

Onze granaten werden in het kanaal gegooid en ontploften onder water, waarin vier jaar niet gevestigd was. Na elke ontploffing ontstond er een grote witte vlek van vissen, die bewusteloos boven kwamen drijven. Na elke oefening haalden we die er met een kano uit en deelden de vis in het dorp uit. Dat was zeer welkom, want met de Duitsers was ook de distributie verdwenen en het duurde maanden voor het Militair Gezag een begin van voedselvoorziening op poten had gezet. Gelukkig hadden de meeste Zeelstenaren een tuintje met eetbare producten. De brandstof bestond natuurlijk uit brandhout, waarvan velen nog voorraad hadden. Voor de anderen organiseerden we tochten naar het "opgeblazen bos", op het vliegveld, met paard en wagen. Daar verzamelden mannen met bijlen en zagen hun hout. Hier hadden de Duitsers magnetische mijnen, die ze niet meer in de Westerschelde hadden kunnen gooien, opgeblazen; deze mijnen bevatten elk een halve of een hele ton springstof. Ze lagen op 33 grote hopen in het bos, dicht bij elkaar, dat een explosie van één hoop ook de volgende opblies.

Op een avond, eind augustus/begin september, waarschuwden de Duitsers, dat er iets werd opgeblazen, maar zeiden niet wat. De Luftwaffe had ongeveer 40 "woningen" in Zeelst gebouwd. We dachten dat die het doel zouden zijn, maar ze taan er nu, anno 1996, nog. Alle ramen moesten wijd open staan, anders werden die er uitgeblazen, werd ons verteld. Het was gelukkig een heerlijke zomeravond. Wij gingen gekleed naar bed. Na middernacht klonk de eerste ongelooflijk zware dreun en wij doken de schuilkelder in met zoonlief en onze benedenburen met hun hond. Om de paar minuten volgden de dreunen elkaar op. Tot in Weert sneuvelden grote winkelruiten. De bewuste huizen stonden ca. 300 meter van ons huis, maar de tijd tussen licht en klap was wel 10 seconden; dat wijst erop, dat de ontploffing op ca. 3 kilometer afstand plaatsvond. Toen na 33 dreunen alles stil bleef, ging ik kijken. Ons huis leek gaaf; er waren geen dakpannen "afgewaaid". De Duitse "bunker-huizen", met heel dikke muren en vrijwel zonder ramen (die waren er aan de buitenkant opgeschilderd om ze op normale huizen te laten lijken), stonden er nog. Pas na de bevrijding vond ik ten noorden van de startbanen het "opgeblazen bos". In het midden stonden slechts stukken kale stam. Meer naar buiten toe stonden er nog hele stammen met enkele dikke zijtakken, en nog verder zaten alle takken er nog aan, maar alle naalden en bladeren waren er af. Het hout van de getroffen bomen konden we opladen en meenemen. Het dorp had niet alleen brandhout, maar ook voor lange tijd veel werk en dat was ook heel goed.

De enige keer, dat we iets in groter verband deden, was onze deelname aan een "overwinningsmars" door Eindhoven, met een man of twintig uit Zeelst. Met een paar Engelse en plaatselijke muziekkorpsen marcheerden meer dan duizend blauwe overalls uit de wijde omgeving met hun bewapening door de stad. Ik commandeerde de P.A.N uit Veldhoven, Zeelst, Oerle en Meerveldhoven, dorpen die allemaal bij de gemeente Veldhoven hoorden, maar niet eerder iets samen hadden gedaan. (Van Veldhoven merkten wij niets, behalve dat er wekelijks een P.A.N-administrateur, De Vries genaamd, kwam om de sterkte op te nemen en hij regelde de kostwinnersvergoeding voor wie daarvoor in aanmerking kwam.)

Omdat ik zoiets nooit eerder had gedaan, had ik vooraf alle commando's goed ingestudeerd met de ondercommandanten. Tijdens de mars hadden we helaas de pech net tussen twee muziekkorpsen in te lopen, die niet in dezelfde maat speelden. Als ik niet strak de wind eronder hield begon de troep vanzelf uit de maat te hobbelen. Met veel geschreeuw "rechts - links - rechts - rechts - rechts - enz." kon ik ze in het gareel houden; het detachement uit de gemeente Veldhoven zag er krijgshaftig uit. Alleen het schoeisel waarop ze liepen was erbarmelijk, maar ook daar vonden we wat op, althans voor het peloton Zeelst.

Toen bekend werd dat Waalwijk bevrijd was, reden we daarheen met onze auto en vonden in een net bevrijde schoenfabriek een grote partij "kistjes". Prima sterke hoge schoenen, gemaakt voor SS-soldaten, die ze niet meer kwamen halen. Met behulp van "vorderingsbewijzen", die ik maanden daarvoor op de schrijfmachine van André Schats had overgetypt uit het "Handboek Officier" van 1939 en die er heel officieel uitzagen, namen we de hele partij in beslag.

De nerveuze directie was allang blij op deze manier van hun collaboratie met de vijand af te komen. Als dank kreeg ik de prachtige laarzen, die voor de SS-officier bedoeld waren geweest. Zowel op de heen- als op de terugweg werden we beschoten door net bevrijde, wild geworden P.A.N-mannen en, wat erger was, door Duitse artillerie van de overkant van de Maas. Bij het verlaten van Den Bosch hadden we wel een groot bord gezien, waarop stond: "U neemt deze weg op eigen risico", maar wij dachten dat dat nog sloeg op de situatie van voorheen. Net toen we over een hoog bruggetje reden, ontplofte een Duitse granaat in de modder onder ons. Maar noch de P.A.N, noch de Duitsers deerden ons echt.

Jim en Joe vertrokken van Welschap naar Engeland en Canada en konden geschrappt worden van de lijst "missing in action". Tranen vloeiden rijkelijk aan beide kanten bij hun vertrek. De Engelsen namen hun kanonnen mee om in Engeland weer in vliegtuigen in te bouwen.

Evacue's in Zeelst

Terug naar mijn dagboek.

Op 20 september hadden de Engelsen, na zeer zware gevechten met de Duitsers in Nijmegen, de Waalbruggen veroverd. Ze begonnen de Betuwe in te trekken, maar ze konden met de tanks uitsluitend over dijken rijden en die werden door de Duitsers afgesloten met anti-tankgeschut. Toen werd de corridor in Brabant door de Duitsers doorgeknipt. Om deze corridor weer te repareren moest de helft van de Guarddivisie, die de voorhoede vormde in de Betuwe, helemaal terug naar Uden.

Het duurde bijna twee hele dagen totdat de corridor weer open was. De Engelsen hadden inmiddels Elst en Driel bereikt, waar de 18e divisie Poolse parachutisten de zuidelijke Rijnsoever tegenover Oosterbeek bezet hadden. De hele operatie werd zinloos en al helemaal toen de 24e de troepen die nog operationeel waren, ten noorden van de Rijn, terug de Rijn over moesten steken als ze dat nog konden (Operatie "Pegasus", door de Engelsen als een prachtige overwinning afgeschilderd, maar in werkelijkheid een droevige catastrofe). Market-Garden was mislukt. De bezetting van Elst en een heleboel dorpen tussen Rijn en Waal werden ook zinloos, behalve een flink bruggenhoofd om de bruggen bij Lent, tegenover Nijmegen. Toen de Engelsen zich terug begonnen te trekken tot op dat bruggenhoofd, namen ze een groot deel van de burgers mee, telkens weer in grote haast en op het laatste moment, als de Duitse druk te hoog werd of als er teveel tanks gezien werden. Ook gebeurde het vaak dat de bevolking eerst wilde blijven, maar op het kritische moment toch nog wegwilde. De meeste mensen zaten in overvolle auto's gepropt, waardoor er geen plaats voor bagage overbleef. De Engelsen hadden daar iets op bedacht: "Bagage hier laten! In het zuiden hebben we alles in overvloed! Je krijgt alles nieuw!"

Zo kwamen er ook enkele overvolle auto's naar Zeelst, lieten de mensen op "De Heuvel" uitstappen, om daarna snel door te rijden. Daar stonden ze, in de koude herfstwind, met slechte schoenen en dunne jasjes. En wij hadden niets voor ze! Het enige wat we konden doen, was de evacués over het dorp verdelen. De P.A.N-mannen kregen opdracht ze onder te brengen, eerst door vriendelijk te vragen, maar zo nodig ook minder vriendelijk, zodat ze tenminste bij een kachel konden zitten. Eten en kleding gaven enorm veel problemen. De gemeente kon het slecht aan en organisaties op sociaal gebied, waar het noorden van het land zo rijk aan is, ontbraken vrijwel

geheel. Normaal deed de kerk hier veel sociaal werk, maar die had nu ook niets en wist geen raad. Het Militair Gezag had weinig bij te dragen; het was een totaal ongeïmproviseerd stel dilettanten.

Op zekere dag kwam een massa woedende mensen naar ons hoofdkwartier; ik wist met moeite een einde aan het geschreeuw te maken en liet een oudere, wat rustiger aandoende man het woord voeren: "En nu is iedereen stil en doet u het woord!" Hij vertelde dat Engelse militairen in de kloostertuin een groot vuur stookten, om daar massa's uniformen, jassen, schoenen, sokken, ondergoed, dekens, enzovoort te verbranden. Dat deden ze wel vaker, maar nu er zoveel evacués waren die kou leden, namen zij dat niet meer.

Ik ging er heen, zag dat het waar was en vroeg de commandant van het veldhospitaal te spreken. Die was heel kort: "Het is voorschrift alle kleding en bezittingen van militairen, die in het hospitaal overleden zijn, te verbranden". Ik vroeg hem waarom dat voorschrift was. Hij antwoordde: "Soms heeft de overledene een besmettelijke ziekte, soms zit er bloed aan. Ik denk dat het voorschrift nog uit de Krimoorlog (1853) dateert, maar ik kan er niet van afwijken."

Ik praatte als Brugman, maar hij gaf geen duimbreed toe, waardoor ik mij genoodzaakt voelde de town-major, die zich overigens nooit met ons bemoeide, hierover te raadplegen. Hij krabde zich achter de oren en zei: "Die medici krijgen altijd zulke verdomd hoge rangen, maar ik zal zien of ik mijn gezag als town-major kan gebruiken!"

En hij kreeg voor elkaar dat we de nog bruikbare kleding en wat andere spullen ter beschikking kregen, gewassen en wel. En zo waren er wel duizend dingen, waar we het druk mee hadden.

Zo moest er 's avonds, tegen de tijd dat het eten gaar was, bij de keuken van de Engelsen een wachtpost staan om de velen, die daar ook wat wilden halen, op afstand te houden; speciaal lieve meisjes werden er met pannen naar toe gestuurd.

De MP had daar ook één man; die mocht alleen tegen de koks optreden, die niets liever deden dan de lieve meisjes "een plezier" te doen, want "voor wat hoort wat".

Op een keer merkten we, dat de koks alleen eten gaven aan meisjes die beloofden 's avonds terug te komen voor een "wandeling" in een duister bosje. Maar gelukkig vond de officier-keukencommandant dat niet netjes en samen maakten we er een eind aan. Wat overbleef kregen wij voor diverse goede doeleinden, zoals gezinnen met evacués. Weer een dagelijkse baan erbij! Inmiddels werd ons duidelijk, dat onze taak veranderde: we waren begonnen als "partizanen", die aan de strijd deel wilden nemen. Door het besluit, dat we niet naar het front gingen, verviel die taak.

We werden steeds meer een politietroep. Ik vroeg me dus af of er eigenlijk nog politie was. De rijkspolitie Boekhout zei desgevraagd: "Ja en nee; in de meeste plaatsen zitten nog enkele agenten van de rijkspolitie, zoals Mikkers en ik in de gemeente Veldhoven, maar de leiding in Eindhoven is totaal ontworpen; het waren bijna allemaal NSB-ers en ander tuig en die hebben de benen genomen. Praktisch gesproken is er dus eigenlijk geen politie meer, totdat het Militair Gezag een nieuwe districts-commandant met staf benoemt. En daarbij kunnen we met twee man natuurlijk nooit doen wat jullie in Zeelst met 30 man en in de gemeente Veldhoven met meer dan 100 man doen. De hulp, die jullie geven aan de Engelsen en aan de evacués e.d., zal dan ook nooit tot onze taak behoren. Dus laten we het maar laten zoals het is, tot jullie in het Nederlandse leger-in-oprichting worden opgenomen; dan zien we wel weer verder."

Zeelst als doorvoerplaats

Nog even terug naar najaar 1944 in Brabant.

Zeelst was nu wel vast in Engelse handen, maar de Duitsers zaten nog 10 à 15 kilometer verder. Van Brabant waren nog grote delen bezet en die werden taai verdedigd. Zeelst was overdag een doorvoerplaats voor tank- en transportcolonnes en lege ambulances. 's Nachts reden in omgekeerde richting lege transportcolonnes en ambulances met gewonden. De ambulances waren alle van hetzelfde type en vervoerden 4 zwaargewonden met medisch personeel of 6 lichter gewonden. Deze ambulances waren tijdens de oorlog in Engeland gebouwd en hadden een achter-brug en differentieel met tandwielen van slechte kwaliteit; het gevolg was een loeiend geluid, met een toonhoogte, afhankelijk van de snelheid. In bed konden we niet nalaten de ambulances, die door de Kruisstraat reden, te tellen om dan in te schatten of er lichte of zware gevechten waren geweest. Soms waren het er 25, soms ook meer dan 100, en elke nacht kwamen ze. Eerst naar de kanaalkust of Normandië, later naar Antwerpen.

Overdag reden de tanks de andere kant op. De bocht tussen "De Heuvel" en de Kruisstraat was eigenlijk ongeschikt voor tanks. Een tank reed door, tot hij dwars voor de Kruisstraat stond, op aanwijzing van de MP; dan zette de bestuurder zijn linker rups vast en dreef de rechter aan, zodat de rechterkant begon te rijden, daarbij de vaststaande linker rups omwikkend tot de neus de Kruisstraat in wees; dan liet hij de beide langzaam vooruit gaan en reed de straat in. Eén tank was tot daaraan toe - maar na enkele tanks werd de bestrating naar de kant gewerkt en ontstond in het midden een steeds dieper wordende "zandbak". Twee steile wallen van zand en straatstenen begrepsden de zandbak, waarin twee diepe rupsbrede geulen met daartussen een dijk, die door de "buik" van de tank de Kruisstraat ingeschoven werd. Als de geulen te diep werden en de dijk ertussen te hoog, liep de tank vast en draaiden de rupsbanden doelloos rond. Er moest dus wat gebeuren. Een peloton "pioneers" trad aan. Om die aan het zware werk te houden, was een hele compagnie nodig. In ploegen gooiden zij steeds zand in de geulen tussen de tanks. Als het tankvervoer voor die dag afgelopen was, werd de weg helemaal vlak gemaakt en weer bestraat. Om dat sneller te kunnen doen, werden de stenen op de platte kant gelegd. Als nu 's nachts de ambulances voorzichtig om deze hoek reden, dan bleef dat aardig liggen, maar na de eerste tank, de volgende dag, begon de ellende opnieuw. Ik praatte met de town-major over der mogelijkheid om Nederlanders hier mee te laten werken, omdat wij bijna uitsluitend werklozen hadden, nu Philips nauwelijks werkte en de sigarenfabrieken en bijna alle andere bedrijven en bedrijfjes stillagen. Dat leverde niets op, want hij kon wèl pioniers krijgen, maar géén werk tegen geld laten doen. Bovendien waren de pioniers eenvoudige hulpkrachten, meestal los werkman, grondwerkers, sjouwers, e.d.. Veelal niet geschikt voor de infanterie, maar moesten toch in dienst "eerlijk is eerlijk". Ik probeerde hem te vertellen, dat er in de Engelse oorlogssituatie vast behoefte was aan deze mensen, maar daar had hij niets mee te maken. Zo bleef de Kruisstraat aan de pioniers en was de Engelse bevolking van Zeelst opnieuw uitgebreid met enige honderden; het werd rijkelijk vol. Inmiddels hadden de Engelsen de Maas bereikt en liep het front van Zeeland langs de Waal (met uitzondering van het bruggehoofd bij Lent) tot ten oosten van Nijmegen en dan langs de Maas tot bij Roermond. Ten zuiden van Roermond zaten de Amerikanen over de Maas tot net in Duitsland.

De Red Ball-route

In december 1944 probeerden de Duitsers nog één keer het initiatief in handen te krijgen door een groot offensief te beginnen, net op de grens tussen de Engelsen en de Amerikanen, in de hoop dat de samenwerking daar minder goed zou zijn. Dit zogenaamde "Ardennen-offensief" slaagde er in diep door te dringen in Luxemburg en België. Toen de geallieerde luchtmachten in zouden grijpen, kwam er een lange periode van mist, regen en sneeuw, waardoor ze aan de grond moesten blijven en toezien hoe de Duitsers oprukten in de richting van Dinant. Men vreesde dat uiteindelijk Antwerpen, de grootste aanvoerhaven, het doel zou worden. Het offensief werd echter tot staan gebracht en een uitputtingsslag volgde, waarbij aan beide zijden ontzettend veel tanks, kanonnen, munitie, brandstoffen, enz. verloren ging, om van mensenlevens maar niet te spreken. Grote aantallen schepen vol materiaal voeren heen en weer over de Noordzee en Het Kanaal. Het hoofdprobleem was de lading snel naar het front te vervoeren.

Eisenhower, de geallieerde opperbevelhebber, wees een aantal routes aan als "Red Ball-route". Alle dwarsverkeer over deze routes werd gedurende enkele dagen verboden, zelfs te voet oversteken was niet toegestaan. De B.S. werd gevraagd dit 24 uur per dag af te dwingen, van de Belgische tot de Duitse grens. Eén route liep van Antwerpen over Turnhout, Bladel, Eersel, Veldhoven, Eindhoven, Weert, Roermond en verder. Het peloton, voor zover niet op het vliegveld nodig, trok naar Veldhoven. In verband met de afstand moesten we 6 uur op, 6 uur af, zodat men thuis kon slapen. (Op het vliegveld moesten we 4 uur op, 4 uur af.) De Red Ball-route was goed aangegeven door borden met een rode ronde schijf. Ze reden waanzinnig hard en rekenden op volkomen lege wegen. Het retourverkeer ging langs een andere route. De Engelse drietonners waren dwergen, vergeleken met de Amerikaanse vrachtwagens, die bijna allen door zwarten bestuurd werden. De zware takelwagens, die hier en daar langs de route klaar stonden, hoefden bij ons geen dienst te doen. De Red Ball-chauffeurs reden dus wel keihard, maar heel goed en het regende niet. Door dat harde rijden was het voor de tweede chauffeur bijna uitgesloten om te slapen, wat op den duur voor problemen zorgde. Om de slaperigheid tegen te gaan hadden ze snuifapparaatjes meegekregen waar benzedrine in zat; een middel dat

tegen verstopte neuzen was bedoeld, maar ook goed hielp tegen de slaap. Op rustige momenten hielpen we wat dwarsverkeer oversteken, dat er soms al uren stond; na een tijdje hielpen de voetgangers en fietsers zichzelf wel. Na drie dagen hield de stroom op en konden wij gaan slapen. Aan het Ardennen-front werd het plotseling mooi weer en op hetzelfde ogenblik barstte de hel los over de Duitsers, die uitgeput terugweken, voor zover ze niet werden afgesneden en zich moesten overgeven. De Luftwaffe liet zich vrijwel niet zien, zodat iedereen dacht, dat die niet meer bestond. Op 1 januari ervoeren we hoe je met zulke gedachten op moet passen. (Zie voetnoot nr. 4, waar die dag is beschreven). Dat was voorlopig het einde van de militaire activiteiten en ook bijna het einde van de wapenfeiten van de P.A.N. Een natte en vooral koude winter viel in, waarin veel werd geleden in het noorden van ons land, maar ook in het zuiden.

Meneer Ziegler

In dit verhaal over de bevrijding en de P.A.N niet zo belangrijk, maar wel zeer markant is het verhaal van Meneer Ziegler, een van de wildste en alles-durvende verzetsmannen uit Zeelst. Ik leerde hem in augustus kennen, toen ik met mijn vrouw van het begin tot het einde van de spertijd bij de Ten Dijcks thuis zat te praten met Jim en Joe, terwijl Jan ten Dijck in mijn bed lag; omdat er weer reserve-officieren opgehaald werden, was hij 's nachts liever niet thuis. Willy, die er ook bij was, wou net naar bed gaan toen, ongeveer om één uur een taxi uit Eindhoven voor de deur stopte en Ziegler aanbelde. Willy liet hem binnen en stopte meteen zijn tas onder de bank. Toen we kennis hadden gemaakt, bleek hij precies te weten wie ik was, en Jim en Joe kende hij ook. In de tas zat "Vrij Nederland", een illegale krant die hij altijd uit Amsterdam haalde voor Veldhoven en omstreken. Hij ging uit van de stelling: "Hoe gekker je doet, hoe minder last je hebt met Duitsers." "Vorige week, toen ik met mijn zware tas uit de trein stapte in Eindhoven, zag ik bij de uitgang van het perron een sterk bemande SS-controle. Iedereen werd grondig gecontroleerd. Op het perron liep een SS-officier; ik strompelde naar hem toe, riep zijn hulp in en jawel, hij ondersteunde me, droeg mijn tas en niet alleen door de controle, hij bracht me ook naar de bus en hielp "de oude man" de bus in". "Vandaag was de laatste trein veel te laat. Samen met een hoge Duitse "ome" heb ik toen een taxi genomen en hem bij een hotel afgezet. Omdat ik die chauffeur niet helemaal vertrouwde, heb ik me hier af laten zetten, omdat er nog licht brandde. (Je mag je verduistering wel eens nakijken.) Als de taxi weg was, kon ik naar mijn huis wandelen." Hij woonde om de hoek aan het begin van de Kruisstraat, waar die na de ingang breder werd. Het was een groot huis met een voortuin en stond aan de linkerkant van de weg. Ziegler "werkte" bij Philips. André Schats kende hem ook goed. Hij had met een zoon van Ziegler de "pilotenlijn" van Eindhoven tot over de Belgische grens "gerund", in opdracht van Ziegler als ik het goed heb. Die had ergens vlak voor de grens een huisje staan, waar een gunstig moment kon worden afgewacht om de grens over te steken. De zoon van Ziegler werd echter opgepakt en moest voor het Kriegsgericht in Utrecht komen. Ziegler nam een advocaat, maar die had niet veel hoop de doodstraf te kunnen voorkomen. Toen de zitting al even aan de gang was, stommelde met veel lawaai een rare, opvallende man de publieke tribune op. Hij had een duidelijk groen geverfde snor, bij een rossige kuif. De president keek heel boos over deze verstoring, maar zei niets; de zitting was openbaar! Na een korte schorsing deed de president uitspraak: in verband met zijn leeftijd kreeg Ziegler junior levenslang. Hij hield daarna nog een zedenpreek over Engelse terroristen en zo, en voegde eraan toe, dat Ziegler junior eigenlijk maar een uitvoerder was geweest en dat de organisator de doodstraf verdiende (hij had geen flauw idee, dat dat de man met de groene snor was). De groene snor stommelde alweer naar buiten en André, die ook in de zaal zat, volgde hem zodra hij kon. Ziegler,

want die was het, kon hij echter niet meer vinden. Terug in Veldhoven zocht hij Ziegler op en vroeg wat hij in de zaal had willen doen. "De twee parketwachters en de drie hoofdmannen van het gerecht doodschieten en ,net mijn zoon naar de klaarstaande taxi rennen! "Levenslang" is toch maar tot het eind van de oorlog, dus daar doe ik het niet voor" En André was ervan overtuigd, dat hij het zo gedaan zou hebben, en met succes, want Zieglers plannetjes waren altijd goed doordacht, en hij was meester in improvisaties, zodra er problemen rezen. De bevrijding was voor Ziegler een diepe teleurstelling. Het romantische, avontuurlijke leven was afgelopen. Voor de P.A.N was hij ongeschikt; hij was een individualist, al zou hij in een moeilijk gevecht de gevaren onbelangrijk vinden en dingen kunnen doen waarvoor je de Militaire Willemsorde kreeg. Een paar weken later was hij ineens uit Zeelst vertrokken. Pas veel later hoorde ik wat hij had gedaan. Terwijl iedereen uit het noorden zielsgraag in het zuiden wilde verblijven, wilde hij naar het noorden om weer illegaal te kunnen zijn. Hij kende de omgeving van Elst, waar soms de Duitsers zaten en soms Engelsen een dag verbleven. "s Nachts hielden beide partijen afstand. Hij beweerde in Elst te wonen en waardevolle zaken te gaan halen; hij verstopte zich in Elst dicht bij de straat. Iemand hielp hem helemaal ingezwachteld te worden, als een zwaar gewonde man. Wat schapen-bloed maakt alles heel realistisch. En toen maar wachten, levend van zijn mondvoorraad. Na dagen hoorde hij Duitsers in de straat en schreeuwde om hulp, waardoor hij werd gevonden. Nu en dan kwam er een ambulance die hem spoorlags naar Amsterdam bracht. In het Wilhelmina gasthuis werd hij op de operatietafel heel voorzichtig uitgepakt. Ziegler zei: "Kom meisjes, pak een schaar en knip alles maar los. Mij mankeert niets." "We denken er niet over, deze prachtige zwachtels zijn een geschenk uit de hemel!" Ze gingen door tot hij zijn hele verpakking kwijt was. Hij stond op, maakte een buiging en liep het ziekenhuis uit, opnieuw de illegaliteit in.

2768	ZIEGELAAR, B. W.	Kostprijs B Philitefabriek
3323	ZIEGLER, G. H. Th.	E.T.F. Alg. Verst. Afd. Demonstratiezaal
5155	ZIEL, Dr. A. v. d.	Nat. Lab.
5163		

Telefoonboek Philips

NOTEN

1. Dezelfde truc, die ik die avond van captain Cow leerde heb ik later, toen ikzelf een tijdlang Security officer was bij de staf van Prins Bernhard, in Brussel en later in Apeldoorn meermalen toegepast. Daarmee viste ik toen o.a. een SS-er uit de postkamer van de Prins, die zich in Brabant als oorlogsvrijwilliger had aangemeld. Hij beweerde eerst bij Heeze ondergedoken gezeten te hebben, maar later bleek, toen hij als leugenaar ontmaskerd was, dat hij daar bij de SS gezeten had op bevel van zijn NSB-vader, zeer tegen zijn zin en op een kritiek moment was hij gedeserteerd in een overall van een behulpzame boer.
2. "Jerry" was het Engelse scheldwoord voor Duitsers - zoiets als "mof". Denk maar aan het woord "Jerrycan ", wat de Engelsen geven aan de Duitse zeer handige benzineblikken, die ze bij duizenden in de woestijn in Noord-Afrika buit maakten; deze bevatten 5 liter. Die zullen wel een officiële Engelse naam hebben gekregen, maar iedereen bleef ze Jerrycan noemen.
3. Een Wing-Commander had een Wing van ca. 20 vliegtuigen onder zijn bevel.
4. Na een soortgelijk feest op oudejaarsavond voerde de Luftwaffe op 1 januari 1945 een zware aanval op Welschap uit. De Duitsers vlogen laag schietend over de typhoons en andere, zwaardere bombardeurs die in rijen stonden opgesteld; elke

kogel of granaat was raak. Na oudejaarsavond met veel alcohol waren de mannen van de luchtafweer te ziek om veel te doen en lieten zich nauwelijks horen. De P.A.N schoot een van de toestellen neer met een Duitse mitrailleur. Enkele Engelse piloten wisten met een jager uit de rij op de startbaan en in de lucht te komen en schoten wat neer, voor ze zelf vielen. Het was een verschrikkelijke ravage. Benzine stroomde uit de startklare toestellen en vatte vlam. De bommen in de toestellen begonnen te ontploffen, toen ik op mijn motor langs de rij brandende wrakken reed. Ik reed zo hard als ik kon en zoveel mogelijk aan de rand van de startbaan. Een toestel naast mij ging de lucht in, waardoor ik zes meter opzij en 1 ½ meter dieper in een droge sloot terecht kwam. Ik haalde het en begrijp achteraf niet hoe het mogelijk is, dat ik geen schrammetje had. Urenlang reden tientallen ambulances van het vliegveld naar Eindhovense ziekenhuizen op en neer. De BBC en onze kranten meldden er bijna niets van: "Een laatste vruchteloze stuiptrekking van de Luftwaffe"Vruchteloos? Wij wisten wel beter en ons vertrouwen in de BBC was diep geschokt.

5. Het verhaal dat op 24 december de P.A.N, alias de "Blauwe Jagers" zouden zijn opgeheven, zoals dat in het prachtige boek "Einddoel Maas" van Didden en Swarts staat (blz. 114), is, in elk geval voor grote delen van Brabant, onjuist. De naam Blauwe Jagers werd ook gebruikt door de 1^e compagnie van de "stoottroepen", die op 22 september werden opgericht en uit P.A.N-mannen bestond. De P.A.N bleef echter bestaan tot het voorjaar van 1945. Wel was de P.A.N verzwakt door het vertrek op 3 januari van der oorlogsvrijwilligers naar Fournes in Noord-Frankrijk. Daar kregen zij een heropleiding in het gebruik van Engelse wapens, om als 1^e bataljon jagers deel uit te gaan maken van de Nederlandse strijdkrachten. Uit Zeelst en Veldhoven ging meer dan de helft van de P.A.N-mannen met mij mee daarheen en in maart 1945 naar het front in Zeeland (St. Philipsland). Van hen gingen enkelen later nog naar Indië.

0-0-0